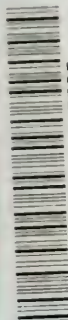

Vrchlicky, Jaroslav
Rabinska moudrost

3 1761 04043 7535

PG
5038
F8R33
1886
C.1
ROBA

2

49.

DRAMATICKÁ DÍLA
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

III.

RABÍNSKÁ MOUDROST.

VESELOHRA O 3 JEDNÁNÍCH

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM FRANTIŠKA ŠIMÁČKA

1886.

Číslo I. obsahuje: **K ŽIVOTU.** Kouředice
o jednom jednání.

Číslo II. obsahuje: **SOUD LÁSKY.** Ve
selohra o třech jednáních.

Nákladem knihtiskárny F. ŠIMÁČKA v Praze
vyšly:

Za víru a volnost.

Báseň od

ADOLFA HEYDUKA.

ve skv. úpravě se 60 ilustracemi

od **JAKUBA ŠIKANEDRA.**

Krámská cena 3 zl. 20 kr., ve kvotné vazbě 2 zl.
4 zl. 80 kr.

Desky (zhotovené dle návrhu prof. I. Koudly v zá-
vodu p. Špotovců) po 80 kr. (s pošt. zásilkou 1 zl.)

Po zrušené konfiskaci.

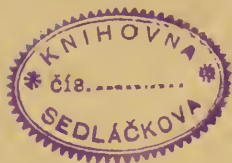
TWARDOWSKI.

Báseň Jar. Vrchlického.

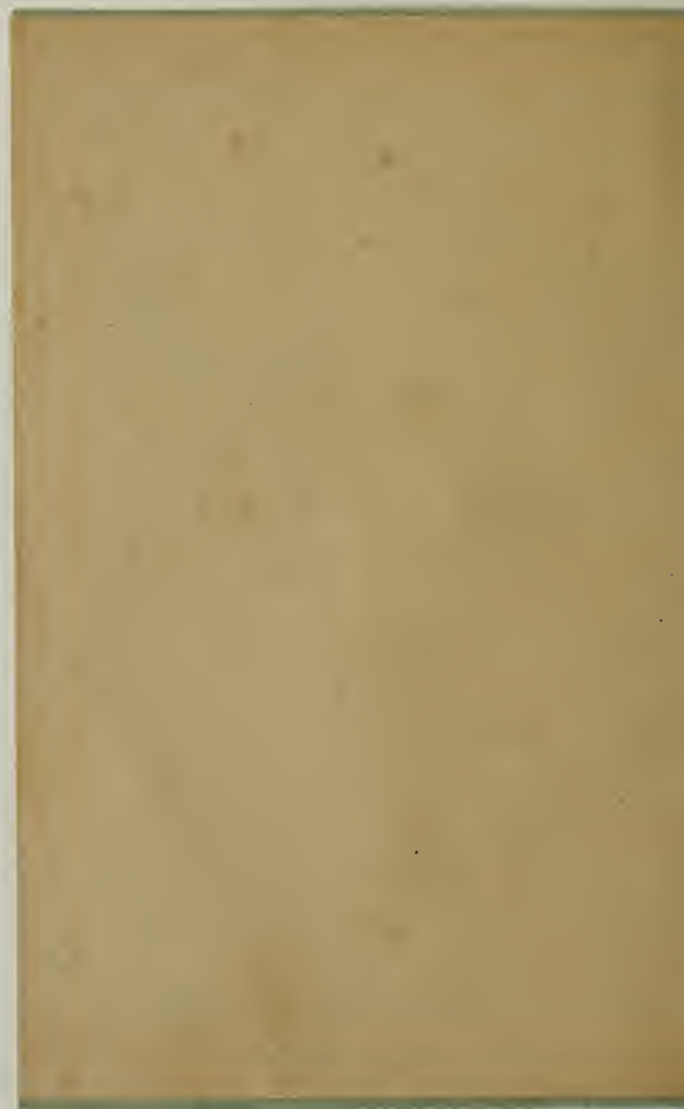
Vydání prologem a novým zpěvem rozšířené

Cena brož. ex. 80 kr., 1. štou 85 kr.
Ve skvěl. vazbě zl. 1 10, 1. štou zl. 1 35

Sedláček stud.

RABÍNSKÁ MOUDROSTĚ.

DRAMATICKÁ DÍLA
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

III.

RABÍNSKÁ MOUDROŠŤ.

VESELOHRA O 3 JEDNÁNÍCH.

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM FRANTIŠKA ŠIMÁČKA.

1886.

SVÉ DRUHÉ MATCE,
PANÍ
SOFII PODLIPSKÉ.

Při pročitání Talmudu našla Jsi výrok o povaze lidské, jež na konci posledního jednání kladu do úst rabbiho Lōwa, a hned duchem pronikavým viděla Jsi v něm zárodek veselohry. Nevím, zdali moje „Rabínská moudrost“ vtělila Tvou myšlénku, ale vím, že přijmeš ji tak shovívavě, jak vděčné a rád ji Tobě připisuju.

V PRAZE, dne 15. května 1886.

J. V.

LIBRARY
UNIVERSITY
OF TORONTO
JUL
28
1908

OSOBY:

Filip Lang z Langenfelsu, císařský rada, první komorník Rudolfa II.

Oldřich Desiderius Pruskovský.

Rabbi Jehuda Löw ben Bezalel.

Perl, jeho manželka.

Mistr David z Brusselu, zlatník a klenotník.

Recha, jeho manželka.

Bartoloměj Spranger,

Roland Saveri, } dvorní malíři.

Arcimbaldo,

Štěpán Chanovský.

Veronika, jeho milenka.

Krištof Geissler, tělesní trabant Rudolfa II.

Isak, knihtiskař, } náhončí Filipa Langa.

Seligman,

Jechiel, famulus Löwa.

Jakub Prefát, majitel krčmy „U tří per“ na Uhel-
ném trhu.

Hejtman městské stráže.

První jednání v krčmě „U tří per“, druhé a třetí
v domě rabbiho Löwa na Široké ulici v židovském
městě Pražském.

Doba děje 31. května a 1. a 2. června 1608.

JEDNÁNÍ I.

Scena: Krčma „U tří per“ na Uhelném trhu Starého města Pražského. Nízká, klenutá jizba, osvětlená lampou visící uprostřed na dlouhém řetěze. Dva sloupy dělí jizbu v trojí oddělení, v obou na levo i na pravo hostinské stoly s židlemi, prostředek prázdný. Dvěře jsou v středu. Vedle nich kredenc hostinského, za ní nižší dvířka ve zdi. Na pravo dřevěná pavlač, k níž vedou schody o několika stupních. Za zábradlím ozdobně vyřezávaným dvěře.

Výstup 1.

Při vyhrnutí opony je slyšet šum deště, svist větru a hřmání. Vejde **Filip Lang**, zabalený v dlouhý, hnědý plášť, za ním **Krištof Geissler**.

Lang. Peklo poslalo nám to hromobití!

Geissler. Nebe má díru, Milosti, a zdá se mi, že aspoň tak velikou jako můj chřtán — soudím dle zízne své. Hej, Prefáte! Hola, šenkýři!

Lang. Máš pravdu, jsme v krčmě a nesmíme sedět na sucho. Hoj, Prefáte!

Geissler. Hukot bouře hlas náš přehlušuje. Hola hej, Jakube Prefáte — spíš by mrtvého z hrobu vyvolal. Čertův krémář!

Výstup 2.

Jakub Prefát, Predešli.

Prefát. Jaká to lůza láteři zde! (Uzří Langa.) Ach, odpusťte, Milosti, nejponiženější sluha nejzvnešenějšího a všemohoucího pana Langa (uklání se hluboko) z Langenfelsu . . .

Lang. Mlč a nejmenuj mé jméno!

Prefát. Vždyť zde není nikoho, Vaší Milosti!

Lang. Je nebo není. To jest jedno. Nechci být jmenován —

Geissler (stranou). Již vlastní jeho jméno studem ho naplňuje.

Prefát. Milosti . . .

Lang. To je velká chyba, že mne zná zde každý kluk a každá babizna sedící ve dne na stupních chrámových, co chromá žebračka a v noci jezdicí, co čarodějnice na koštěti. Nechci být znám a jmenován, rozumíš, Prefáte!

Prefát. Rozumním, Vaší Milosti. Důležité jednání státní, tajné posláni od jeho císařské . . .

Lang. Ani slovo, cháme, je-li ti život drab.

Geissler (stranou). Hází s životy, jako by svým tak byl jist.

Prefát. Čím mohu sloužit Vaší Milosti?

Lang. Nejdřív mně pověz, zdali nehledali mne zde Isak a Seligman?

Prefát. Isak, knihtiskař, byl zde o drubé a řekl, že přijde o páté se Seligmanem.

Lang. Bouř je zdržela — je k sedmé (rozhlíží se kol), hosté posud se nescházejí — snad Isak a Seligman přijdou. Dobře a nyní jdi, přines nám víno.

Geissler (stranou). Které nezaplátí . . .

Lang. Pak odejdi, rozumíš, a nepouštěj sem nikoho, leda Isaka a Seligmana.

Prefát. Ale, dovolte, Milosti, můj dům je přece hospoda, já musím pustit každého, komu se tak zlíbí —

Lang. Ani muk. — Ještě vzpouira? Což nemáš na tom dost, že může mrzká tvoje střecha hostiti mne, Filipa Langa! Hajdy lotře, ani slova více.

Prefát. Jak poroučíte — ale nemohu, přijde-li kdo, ví bůh, že nesmím . . .

(Odejde bruče — za chvíli se vrátí s korbelem vína, jímž naplní poháry a odejde. Bouře znova zuří; Geissler rychle pije, Lang ochutná víno, ušklibne se a postaví pohár na stůl, Geissler chytí jeho pohár a rovněž jej vyprázdní hlasně si pomlaskuje.)

Výstup 3.

Lang, Geissler.

Lang. Geisslere!

Geissler. Milosti!

Lang. Jsme o samotě. — Nebýt toho lijáku, kořist by nám nebyla ušla!

Geissler (pije). Buďte rád, že vypukla bouře, měl jste aspoň záminku k nim se přiblížit.

Lang (hněvivě). A byl jsem zamítnut — a s jakým úsměvem, Geisslere! To mně! Jen vědět, kdo ten zpupný cizinec byl! Ale krásná byla ta žena po jeho hoku. Geisslere, krásná jako dennice z mračen vycházející. (Přistoupí k němu.) Ale Geisslere, já ti nevěřím, tys pes, falešný pes, ty pravdu mi nepovíš. (Chytne ho za hrdlo.) Mluv, co řekli, když jsi jim nabízel moje nosítka?

Geissler. U čerta, máte ruce jako kleště našeho mistra popravčího, pane Langu — řekli — ale pusťte mne, ať mohu mluvit . . .

Lang (pustí jej). Nuže . . .

Geissler (odskočí od něho). Víte co, pane komoří, chcete, abych Vám to řekl, ale s odpuštěním, něco za něco . . .

Lang. Pijavice nenasytná! Což chceš zas ode mne?

Geissler. Nic, Milosti, jen co mi právem náleží, nedostal jsem od Vás ještě služné od Hronnic a dnes máme měsíc před památkou upálení velkého mučovníka Jana Husi . . . umínil jsem si, že vám to nepovím, pokud mi nezaplatíte.

(Skočil za stůl.)

Lang. Darebáku! (Stranou.) Kdyby jeho ženy nebylo. (Nahlas.) Geisslere, začínáš být příliš opoutalým! Hochu, pamatuj, že mám dlouhé ruce a železné podpatky (hodí mu měsíc), tu máš, je tam víc, než pse zasluguješ, a nyní, co ti řekli!

Geissler (sebere měsíc). Co mi řekli, pane komoří?

Lang. Což jsi hluchý jako zlomyslný. — Co ti řekli, ano!

Geissler (zastrčí měsíc). Nic.

Lang. Co? Počkej šelmo! — Kam tedy šli? Jak si počínali? Co dělali?

Geissler. On se na mne jen ušklíb, ona se k němu přitulila, on jí zahalil ve kůní šubu a řekl: Pojd. Recho! a ona šla — chtěl jsem za nimi — ale v tom začla s nebe padat taková hrubozrná krupice, že on vyňal facilet a jako závojem zastřel její tvář. K tomu zavál vítr a vehnal mi v obličej plnou hrst svých drobných, tak že jsem na chvíli oslepl — když jsem prohledl, byli ti tam — Hleďte je!

Lang. Recha se tedy jmenovala — je židovka — to málo jsem dost draze zaplatil.

Geissler. Eh, s židy se již Vaše Milost vyzná. (Dívá se do dveří.) Ach, tu jdou také dva, nechci vám překážet, pane komoří, usednu stranou; dovolte, bych si spočítal své služné.

Lang. To jistě Isak a Seligman.

Geissler (usedaje v pozadí). Ještě něco, pane Langu! Dejte si pozor na Hieronyma Schönfelda, Valentina Ecka a cís. radu Tenagla, ti vás mají v lásce, Milosti, ve velké lásce.

Lang. Zbytečné starosti, hlupáku, Lang stojí pevně milostí svého císaře, drahou hvězd a — svými penězi.

Geissler (nahlížeje do dveří). Jako že jsem tělesní trabant Jeho císařské Milosti — jdou sem.

Lang. Isak a Seligman?

Geissler. Ne, naši neznámí.

Lang (ustoupí v pozadí). Pozor! Jaká to náhodou!
Buď tich, Geisslere!

Výstup 4.

Vejdou **David z Bruselu**, **Recha** pod závojem, **Štěpán Chanovský** a **Prefát**, **Predešli**.

Prefát. Je mi líto, ale oprávdou nemám místa.

Chanovský. Však ono se najde za dobré zaplacení.

David. Jimž jistě skrbliti nebudu —

Prefát (prohlíží si je). Pro tak vzácné hosty — má nepatrná hospoda — věru jsem v rozpacích . .

Geissler (kývá naň ze zadu, aby jim dal hospody).

David. Zaplatím trojnásobně. Jen o noc tu běží, o jedno přespání, jsme zvyklí cestování a neděláme nároků.

Prefát. Zde nad pavlačí malý pokojík, ale tak špatný, nízký, že se věru ostýchám pánovi jej nabídnout.

Chanovský. Dobrá vůle vaše nahradí ostatní.

David. Všim za vděk vezmu s radostí.

Prefát. Dovolte tedy, bych dal ho dříve trochu zřídit.

David. Není třeba, jsme promoklí a musíme se převléci. (K Chanovskému). Dovolte, pane, bych vám vyslovil srdečný a upřímný dík za vaši ochotu. Nejen že z dále pozoruje naše rozpaky, byl jste naším štitem a chránil nás před dotěravostí neznámého rufiana a jeho nohsledů, nýbrž že jste nás šťastně dovedl až sem . . .

Lang (stranou). Ten rufian tí může draho přijít!

David (pokračuje). Dovolte, bych se vám mohl představit. (Vezme Rechu za ruku a sundá jí závoj). Jsem mistr David z Brussele, zlatník a klenotník; má choť Recha. — Důležité obchodní záležitosti vedly mne do Prahy; nechtěl jsem v době lfbánek nechati ženu o samotě, nād to byli jsme oba zvědaví na lesk a slávu dvora Rudolfova.

Lang (stranou). U čerta! Jaké noviny!

Chanovský (chladně). Mne těší, pane!

David (s úsměvem). Jsem přímý muž, pane, a mluvím, co si myslím. Vy jste v své úslužnosti schladl najednou shledav žida ve mně. Nemám vám to za zlé. Neuznáváte nás ani za hodny, říci nám jméno své, buďsi, neúí to vaší povinností, ale povinností naší vždycky zůstane vám děkovat. Bůh s vámi, pane! Pojd, Recho!

Prefát (svítí jim). Pozor na schody, pane Davide!

Jsou trochu sešlapané . . .

(Odejdou do dveří na pavlači, Prefát se po chvíli vrátí a odejde středem.)

Výstup 5.

Chanovský, Přešli v pozadí.

Chanovský (k sobě). Hm, ten bloud myslí, že jeho víra mi je kamenem urážky — ne. Něco jiného mne mate a tísni zároveň. — A jméno jemu říci? — Co jest jméno moje? Bublína, nic — ano prozradit je, mohlo by ještě být na škodu mým záměrům (rozhlédne se a vidí, že není samotén). Však ticho, opatrně, nejsem sám. (Sedá.) Tak musím jen čekati na náhodu. Kde ho jen najdu, jak se k němu dostanu!

(Usedne ke stolu na pravo. Prefát mu přinese víno a odejde. Chanovský opíraje hlavu o dlaně, nikoho si nevšímá, Lang s Geisslerem usedne za stul na levo více v popředí a po tichu s ním hovoří. Vejde Isak a Seligman. Geissler dává jim znamení, by Langa neprozradili a jednali opatrně.)

Výstup 6.

Lang, Geissler, Isak, Seligman, Chanovský.

Isak (usedaje ku stolu, kde sedí Lang s Geisslerem). Trochu jsme se opozdili.

Geissler. Jen když nesete dobré noviny.

Isak (stlumeně). Obcházel jsem čtyři hodiny kolem a darmo, ani myš nevylezla.

Seligman (taktěz). Ovšem. Židův dům jest jako pevnost.

Isak. Mluvil jsem aspoň s jeho famulem. Takový učeneček jako rabbi Löw a má blbého kluka za posluhu.

Geissler. Toť zcela rozumné, aby nepochopil tajemství jeho černé kuchyně.

Lang. A co řekl kluk?

Isak. Dal jsem mu dvě pistole, on je strčil do roztrhaného svého kaftanu, vypláz na mě jazyk, skočil do vrat a zavřel mi před nose.

Lang. Hlupáku!

Geissler. Nu, kluk není tak blbý jak se zdá. Ale což nemůžem jinak židovi na kůži?

Lang. Bohužel, že ne. Vlivem toho šarlatána Kepplera a nedávno zesnulého Tychona de Brahe jest rabbi Bezalel v milosti císařské. Ale já tomu přijdu na kloub jinudy. Teď však něco jiného, Isaku; dal ti Přefát ony dvě skříně, které sem včera přines Geissler?

Isak. Dal, ale . . .

Lang. Nu co? tři sta tolarů stříbrných přece zasloužím. Vždyť tam byl jeden Tizian a dva Correggiové.

Isak. Kde pak? Samé hlouposti: pár zobákův indiánských ptáků, dva magnety, porouchané dudy, rozbité benátské zrcadlo a hřebík z archy Noemovy, v jehož pravost snad jedině věří Jeho milost císařská.

Geissler. Tišeji, židáku, neházej tak císařskou Milostí!

Lang (popuzen). Lžeš, Isaku! Byla tam Judita od Vinciho, sám jsem ji snímal s hořejší římsy německého sálu!

Geissler. Probůh, nezapomínejte se, Milosti!

Lang. Sám jsem ji dával do bedny, těmito rukama! Ty lžeš, žide, chceš mne oklamat, ale ty se klameš sám — anebo ty, Geisslere, u sta hromů, se mnou nežertujte!

Geissler. Odevzal jsem bednu Prefátovi, jak mi ji dala paní Hasslerová, ať mne Belzebub, jest-li jsem se do ní podíval.

Lang. Ty suad ne, ale tvoje žena, pse! Ó, co zkusím k vůli té chlípné Susaně tvoji!

Geissler (vyskočí). U sta hromů, pane Langu, už mi trpělivost přechází!

Chanovský (upozorněn). Jak — pane Langu? Aj, pozor! (Staví se, jako by si jich nevěšmal.)

Lang. A co mi ohledy! Nedám se přece šidit vlastními lidmi, které jsem pozvedl z prachu ničemnosti na výsluní císařské Milosti.

Geissler. Ale, mlčte, vždyť vám dost ruce za to pozlatili.

Lang. Měli mne pozlatit celého. (Směje se.) Ha, ha, ha, svoje stvůry dovedu řídit sám a šáliti se vámi nedám. Nechal jsem přece otevřené dveře do císařské komory — co jsi dostal, Isaku, za vásu jaspisovou — a ty, Seligmane za turecké kroje, které ti dal Geissler? U sta hromů, tak okrádat se nedám!

Isak. Což já mohu za to? Vezmu, co dostanu, odevzdám vám, co utřím; co na mně chcete.

Lang. Jste falešní psi! Já vám nevěřím, zvláště tobě, Seligmane, mám na tebe dávno podezření.

Seligman. Na mne?

Lang. Ano, na tebe. Ty jedině jsi varoval Mar-docheje Maisla přede mnou, že on na smrtelné posteli kázal své ženě Frometě, aby nejvzácnější poklady na zlatě, stříbře a klenotech odeslala k úkrytu a bedlivému uschování rabbimu Löwovi Bezalelovi.

Seligman. Já neřek ničeho. Abraham ví . . .

Isak. Na štěstí paní Frometa neposlechla chotě svého a Vaše Milost odvezla na osmi vozech celé císařskému fisku propadlé jmění Maislovo.

Lang. Ne, nevěřím! Nejlepší ptáček ná'n přece jen ulít a jest v kleci rabího Bezalela. Potřebuji peníze a musím dostat i zbytek. Rozšlapu a rozdrtím vše, co se mi v cestu namane.

Geissler. Jen probůh tišeji, Milosti, nejsme sami a tu (dvá se do dveří) noví hosté přicházejí a ne právě vítání.

Arcimbaldo (za scénou zpívá).

Čím víc hromů nebem letí,
čím víc blesků svítí,
tím hlasněji budou pěti,
tím rychleji pítí!

Lang. Koho sem čert nese?

Geissler. Což neslyšíte! — Jsou to: Bartoloměj Spranger, Roland Saveri, Arcimbaldo, mistři cechu malířského, kteří alchymii hrnce s barvami a křivulí štětce stejně Jeho císařskou Milost okrádají, jako vy trepkami kněžny Libuše a prkýnkem z trůnu Šalamounova. Ale co naplat — Mundus vult decipi — není-li pravda?

Lang. Ergo decipiatur! Ale teď pozor.

Výstup 7.

Vejdou Bartoloměj Spranger, Roland Saveri, Arcimbaldo, provázeni Prefátem, který za nimi nese táč s korbelem a poháry. Při jich příchodu Lang a soudruzi jeho vedou hovor hlasem stlumeným. Malíři nevšimnou si Langa a sedají si ke stolu v pravo. Kréma je ozářena toliko visací lampou, tak že v koutech je pološero. Na pravo sedí u jednoho stolu sám Chanovský více v pozadí, v popředí u jiného stolu na téže straně Spranger, Saveri, Arcimbaldo. Na levo Lang a jeho soudruzi.

Arcimbaldo (pije). Znáte-li pak nejnovější písničku, jež se zpívá u dvora?

Spranger. Dej pokoj se dvorem. Není to již dvůr, jaký býval. Co je císař chorobný, je tam smutno. Eskurial se přestěhoval na Hradčany.

Saveri. To je pravda. Dvůr náš je tonoucí loď, z které i myši se již útekem zachraňují.

Spranger (pije). Jen že každá na svých prackách ještě odnáší, co se odnésti dá.

Saveri. Jak to, mistře Bartoloměji?

Spranger. Takto, mistře Saveri. Byl jsem včera v německém sále a vite, co tam již není? Vinciho Judita!

Arcimbaldo. Perla sbírky císařské!

Saveri. Arcidílo!

Spranger. Ano, arcidilo — nemohu na to dále se dívat. Odejdu z Prahy.

Arcimbaldo. Na to se právě hodí moje písnička!

Spranger (nevšímá si ho). A pak, jaký smysl to všecko má? Císař chodí jako ve snu, apatický, ničeho si nevšímá. Co Strada zemřel, hynou sbírky císařské. Od té doby, co jsem naposledy provázek jimi Ulmského agenta Ulricha Krafta — jak se vše změnilo. Je to k víře nepodobné, přátelé! Ilioneus je pokryt prachem a visí s něho pavučiny, vypadá asi tak, jak ho druhdy našel u římského antiquáře Jan z Cách.

Saveri. Je to vůbec zázrak, že tam stojí.

Spranger. Ale za to jiné věci tam nejsou. Ale co nám do toho. Nehas, co tě nepálí, je moje příslóví. —

Arcimbaldo. Nu, vidíte, všecko přijde na mou písničku, všecko v ní ústí. Musím se vám vnutit s ní, když jí nechcete jinak slyšet. (Zpívá.)

Hoj, ty, pane Langu,
máš už na kahánku,
kat ti chystá v bílé věži
pomazánku.

(Směje se.) To je přece znamenité? Co?

Saveri. Prosím tě, to jsou hlouposti. Takoví lidé jako Lang nepadnou tak najednou. Mluví se o tom léta, ale jen se mluví. A pak, zločinu mu nedokážeš, k tomu je on příliš chytrý — a pak má on své berušky dobře pod střechou. Nenamáhejme se s ním, známe ho jak svůj kabát, a není to nic platné. Povídá se o něm tisíc špinavostí — ale řeč je řeč. To hlavní nikdo nepoví, poněvadž to neví a ty maličkosti mohou být tak dobře promluvou jako klepem.

Spranger. Neplatí prý ani svým sluhům, čím jest jím povinen.

Saveri. Zůstal dlužen strážci obory císařské ve Hvězdě Hansu Christlovi devět zlatých třicetpět krejcarů za víno, jež tam vypil se svými holomky.

Arcimbaldo. Dal si od dvorního kaplana Maillardiho darovat italské hedvábné střevice, kaplan se ho bojí a mlčí.

Spranger. Drží s ženou trabanta císařského Kryštofa Geisslera a sahá ženě Jakuba Hasslera pod fěrtoch. Ale co s tím? Mne to již nudí.

Saveri. Ano, mne také!

Arcimbaldo. Ale co máme dělat? Proč chodíme do hospod, než abychom pomlouvali svého bližního?

Spranger. Nechte již toho Langa. Zeptejte se raději Prefata, co to má za hosty.

Saveri. Nějaké cizince. Mluvil jsem s ním v před-síni. Jsou židé — něco podezřelého.

Arcimbaldo. Eh, takoví jsou právě ti praví, ti se dají podškubat a Prefát leckomu nocleh nepro-půjčí.

Spranger. Měl si udělat žert a dát jim k večeri vepřovinu, moh říci, že nic jiného nemá, byla by to podívaná, jak by se ušklíbali.

Saveri. Starý vtíp, mistře Bartoloměji! Nudíme se však, a tu je všechno dovoleno. Já vím něco lepšího. Pojďme a zazpívejme té židovce hezkou serenadu.

Arcimbaldo. Židovce? — Aj toť něco nového! (Skočí k polici, odkud vezme loutnu.) Ten žert bude za to stát. Musí se nám, je-li dvorná, přece ukázat, podě-kovat a je-li hezká, bude stát za řeč. Co říkáš tomu, mistře Bartoloměji?

Spranger. Mějte rozum a nedělejte hlouposti!

Saveri. Eh co, jsme jen jednou mladí a veselí! Je-li hezká ta židovka, vyznám jí lásku.

Arcimbaldo (drnkaje na loutnu). Což o to! Ale co ji zazpíváme? — Již to mám, tak hezky pozor! — Ale postavte se přec do řady — je sice škoda, že nemáte také hudebních nástrojů, ale to nic nevádí. Má každý něco a kdo ničeho nemá, ať hraje třeba na zouvák. Nebo ať bručí, to dovede každý.

Spranger. Byls blázen od jakživa, ale co s blázny!

Saveri. Židovku čert nevezme. Zazpívejme jí nějaké žalmy.

Arcimbaldo. To pro žida snad, ale jí nejdříve serenadu. Slyšte a opakujte sborem po mně.

(Všichni postaví se před paviac v komických positurách, Arcimbaldo hraje na loutnu. Saveri na svůj kord jako na flétnu, Spranger chytí židličku a dělá jako by na basu hrál, Arcimbaldo zpívá a drnká na loutnu.)

Ticho! Prázdné poháry
nemohou se pěnit;
tma, jen tvoje rozmary
zřím kol zoubky cenit,
ó kéž bych moh touhy své
divé lásky palčivé
v holubice změnit!

Všichni.

Ó kéž bych moh touhy své
divé lásky palčivé
v holubice změnit!

(Pausa.)

Saveri. Ani si toho nevšimli, a bylo to přec pěkné.

Spranger. Nevěděli, že jich se to týká. Musí v tom přece být něco biblického. Snad lépe porozumějí.

Saveri. To je pravda! Něco z „Písňe písni“, slyšíš, Arcimbaldó?

Arcimbaldó. Dobrá! Vyženem Apolla a budem vzývat svatého Davida.

(Hraje a zpívá.)

Na Libanu cedry šumi
tiché touhy, tklivé dумы,
objev se, má hoľubičko,
odkryj líčko,
nežli zpěv můj nárek ztlumi!

Výstup 8.

Na pavlač vyjde **David, Predešli.**

Saveri. Vida, to pomohlo!

Arcimbaldó. Křičte sláva!

Všichni. Sláva!

David. Slyšel jsem zpěv, vzáční pánové, zdálo se mi, že se týkal nás. Vim, co jest mrav a jdu se poděkovat, ovšem víc jménem své choti než svým.

Arcimbaldó. Výborně!

Saveri. U čerta!

Spranger. Má rozum a umí se chovat, my snad jeho horší nebudem. Zmýlili jste se v adrese, hoši

David (trochu ironicky). Nemám sice tu čest znáti vzácné pány, jež poctili nás takou pozorností, ale děkuji, stačí-li to, ještě jednou a přeji všem dobrou noc. —

Arcimbaldo. Tak nám nevyklouznete! Jména tajiti nám netřeba. Zde mistr Bartoloměj Spranger, zde Roland Saveri a já jsem Arcimbaldo, všichni dvorní malíři Jeho císařské Milosti, šlechticové a lidé počestní.

David. A já jsem mistr David z Bruselu, zlatník a klenotník, jsme po cestě, zvlášt' moje choť Recha není zvyklá cesty námahám. Ještě jednou dik, pánové!

Arcimbaldo. O ne, pane! Serenada neplatila vám. Jsme tak nezdvořilí a musíme to říci, platila pouze vaší choti.

David. A čeho si přejete?

Saveri. Ji vidět a pozdravit.

David. To jest nemožno, jest na loži.

Spranger. Tím zajímavější!

Arcimbaldo. On žárli!

Saveri. Jen s ní veu!

David. Ale, pánové!

Arcimbaldo. To máte marné. Nepovolíte-li, budeme vám dělat takový pekelný rámus třebaš až do rána, až poslechnete. Víte, nám je to jedno

Spranger. A záleží-li vám na odpočinku vaší choti?

Saveri. A na vašem!

David. Co vám to jen napadá! Co chcete!

Všichni. Vidět vaši ženu!

Výstup 9.

Za Davidem objeví se Recha v bílém nočním šatě a v závoji.)

Recha, Předešlí.

Recha. Slyším spor, pánové si přeji . . .

Arcimbaldo. Sláva!

David (káravě). Ale Recho!

Recha. Což to něco zlého? Pánové jsou umělci a dovedou oceniti krásu a zároveň ctíti ženu. Není-li pravda? Pánové se obrátili k nám v plné důvěře a ta nesmí býti sklamána. Nechci říci a tvrditi, že jsem krásna -- ale cítím, že jsem žena a tak vděčně za serenadu se odměňuji. (Strhne závoj.) Pánové snad čekali na slunce -- prosím, aby se spokojili s bledým měsícem.

Spranger (klekne). A s hvězdami očí vašich!

Arcimbaldo. Venuše!

Saveri. Apparnit dea!

Arcimbaldo. Creatura bella bianco vestita!

Spranger. Anděle!

Recha (shrnouc si závoj přes obličej). A nyní vidím, že jsem se nesklamala ve vás, pánové.

Spranger. Stojíme zkameněli jako starci před Helenou v Iliu!

Arcimbaldo. Jsem němý úžasem!

Saveri. Jaký jsi taj, ó krásno!

Recha. Dovolte, bych vám přála dobrou noc. S bohem, pánové!

(Podá ruku Davidovi, kyne malířům a důstojně odejde.)

Výstup 10.

Predešli bez Davida a Rechy.

(Malíři opět zasedají za svůj stůl.)

Arcimbaldo. Věru, krásná to žena!

Saveri. A jak důstojné její chování, plno gracie!

Spranger. Škoda, že je židovka!

Arcimbaldo. A ještě větší, že jest vdaná!

Saveri. A největší, že jest s ní ten žárlivý morous!

Spranger. Však to je pravda — zajímaví jsou oba; byl bych skoro řekl, že spíš je to nějaký rabbi cestující do Prahy, jen aby uviděl aneb v učenou hádku se pustil s rabbím Löwem Bezalelem. Tak vypadá a se chová, ne jako obyčejný obchodník.

Arcimbald. Ano, co se týče rabbiho Löwa — denně nové a nové o něm se vypravují pověsti, divné až k neuvěření.

Saveri. Je alchymista!

Arcimbald. Čaroděj a kouzelník!

Spranger. A co více než to, je velký učenec, jehož cenil sám zemělý Tycho de Brahe — a to něco znamená, jehož počtil návštěvou v jeho dílně u kamenného lva na Široké ulici v městě Židovském sám císař.

Saveri. Jemuž on snesl celé Hradčany do své jizby.

Spranger. Povídačky! Ukázal mu je ve své tmavé komoře na skle!

Arcimbald. Ano, ta komora tmavá! Což víte, že do ní nikdo nesmí, ani žena rabbiho?

Saveri. A co v ní přechovává?

Arcimbald. Má několik částí ta tmavá komora, které se na pokyn rabbiho, jak chce, zaměňují a střídají. V jedné jest antenora, pec nesmrtelnosti,

ve druhé kotel plný tekutého zlata, auri potabilis. ve třetí okované truhly plny zlata, šperků a draho-kamů.

Geissler (tíše k Langovi). To je zbytek pokladu Mardocheje Maisla.

Arcimbaldo. Dále čarodejné knihy, Sigillum Salomonis, spisy Raimonda Lulla a všechny pomůcky kabbalistického umění.

Spranger. A jak to všecko víš, když do té komory posud niko nevstoupil?

Arcimbaldo. Lid si to vypravuje.

Spranger. Což lid! Ten vypravuje také, že rabbi Löw si udělal hliněného panáka, Golema, jemuž vdechl duši, a který jej v kabbalistické jeho kuchyni obsluhoval. Jednou ten hliněný chlap vypověděl rabbimu poslušnost, vzpřimil se a rostl hrozoú, až se hlavou stropu jizby dotýkal, ale rabbi se nezalekl: dechl naň, řekl kouzelné slovo a kolos rozpadl se v hromádku prachu.

Saveri. Podivno!

Arcimbaldo. To jsem posud neslyšel.

Spranger. Od té doby najal si rabbi k obsluze blbého hrbáče Jechiele — patrně, aby nemohl vy-zraditi jeho tajemství. Nevěřím tak snadno řečem, ale

věru, dílna rabbiho by mne zajímala, i to, co pravdou je na těchto pověstech.

Arcimbaldo. Což neslyšel's, že ani vlastní žena rabbiho se do jeho kuchyně nedostane, často prý proto mezi nimi jsou mrzutosti a hádky.

Saveri. Toto tajněkářství jest právě podezřelé.

Spranger. Mne to dráždí! To by čert, abych se nedostal do komory Löwovy!

Arcimbaldo. Brachu, nedostaneš se tam!

Saveri. Škoda myšlení a práce!

Spranger. Vsaďme se, že se tam dostanu!

Arcimbaldo. Prohraješ, mistře!

Spranger. O sto kusů portugalesů.

Saveri. Prohraješ!

Spranger. Do tří dnů vniknu v tajemství rabbiho, která sotva budou stát za tu práci, ale sazku vyhraji.

Arcimbaldo. Nevyhraješ!

Spranger. Tedy platí, přijímáte sázku?

Saveri. Platí!

Arcimbaldo. Přijímáme!

Spranger. A zaplatíte stejnou sumu, když vyhraju?

Arcimbaldo. Přidám ještě dvacet pistolí.

Saveri. Já třicet!

Spranger. Dobrá, tedy do tří dnův, uvidíme! Toť by čert, abych tomu na kloub nepřišel!

Lang (vstává). Mám již dost těch povídaček. Půjdem, Geisslere!

Spranger (nevšmaje si hostův u levého stolu, jenž všichni vstávají). Je čas, abychom šli. Zaplatíme. Hej, Prefáte!

(Při posledních slovech vstal Chanovský od stolu, kde posud v hluboké dumě dlal pohřížen a blížil se energickým krokem ke dveřím a před ně se postavil. Když Lang s Geisslerem přišli k němu, zastrčil prudce závoru a zvolal hlasem velitelským.)

Chanovský. Zpátky! — Odsud nevyjdeš živý, pane Filipe Langu!

Arcimbald, Saveri, Spranger: Lang!?

Lang. Jaké to šašky, cháne, zpátky, nebo můj kord tě mravům naučí,

Spranger. Nu to jsme si dali!

Saveri. Slyšel všecko!

Chanovský. Ano, musím s tebou, pane Filipe Langu, vážné slovo promluvití.

Lang. A kdo jsi, neznámý všetečko, jenž zastupuješ cestu mně, všemohoucímu Langovi? (Rozhrne plášť a odkryje hlavu.) Ano, pánové, nemám příčiny stydětí se za své jméno. Jsem ten obávaný Filip Lang, jehož přízně arcibiskupové a kurfirstí vy-

hledávají, ten Lang, jenž k svatbě svých dětí a křtu svých vnoučat zve i hlavy korunované. Slyšel jsem nestoudné řeči vaše — odpouštím vám smělost a drzosť vaši; moh' by vás hračkou přivést do černé nebo bílé věže a na mučidlo, ale čím jsou slunci sliny klnoucích žebrákův a měsíci štěk hladového psa? Ale pravím vám: po druhé hojte se šlápnouti mi na nohu, nebo snadno bych vám mohl šlápnouti na hlavu, moh' bych si umíti v krvi vaší své ruce a srdce z těla vám vykousati. S bohem, pánové! (K Chanovskému.) Hajdy, mládíčku, nechci ani tvé jméno slyšet — z cesty! — Odstrě ho, Geisslere!

(Geissler chce Chanovského odstrčit, ale tento tasí a švihne jej plochou stranou kordu přes lýtka.)

Chanovský. Zpátky, ty černý truse svého pána!

Geissler (úplí). S tím nejsou žerty.

(Odskočí ke stolu na levo, pod který vlezli oba židi Isak a Seligman, jakmile zřeli, že Chanovský tasil.)

Lang. U ďábla, tedy to nejsou mumraje víc?

(Malíři u svého stolu tvoří malebnou skupinu.) A kdo jsi, ty smetku?

Chanovský. Ihned uslyšíš. (Odloží svůj plášť a sundá klobouk a přiblíží se k malířům, na cestě se obrátí vida, že Lang smětuje ke dveřím a zvolá hromovým hlasem.) Kdo se opováží přiblížit se ke dveřím, je synem smrti!

(Postoupí před malíře.) Vám, pánové, netivý můj pozdrav! Viděl jsem sedě zde drahný čas vaše ušlechtilé a rytířské chování a prosím, byste byli svědky mé pře, kterou zde před bohem a vámi chci vyřídit s panem Filipem Langem. Jsem Štěpán Chanovský — jméno prázdné, beze zvuku, ale jméno poctivé; mám u Brandyša statek a role a přišel jsem do Prahy, hledati ne práva, ale pomsty; nebo přáva se nikdo nedovolá, dokud práh k velikému srdci našeho císaře bude strážěn kousavými psy. Vím, že bych se nedovolal spravedlnosti a proto ji chci vykonati sám. A tak u vaší přítomnosti, pánové, pravím zde, jako muž počestný, že ty, Filipe Langu z Langenfelsu, císařský rado, městský hejtmane v Kremži a Innsbrucku, první komoří Jeho Milosti císařské, jsi prodajný lotr, mrzký eti a dobrého jména mrhač a usvědčený bidák a ničema! (Všeobecný úžas.) Není-li ti vhod toto mé oslovení, pak se braň, ač nejsi hoden souboje s mužem poctivým. (Doráží naň mečem.)

Lang (s pošklebkem). S bláznů Filip Lang nejedná. Geisslere, otevři mi dvěře!

Chanovský. Ani krok, otroku! — Aby se však nezdálo, že jest pravdou, co on praví, slyšte, pánové stateční a urození, čím se na mne provinil tento padouch. Tři dcery měl šafář císařských dvorů Ondřej

Kvěch v Brandýse, byly jak tři růže v zahradě a tu tento lotr nátlaky a výbrůžkami k tomu přiměl jejich slabého otce, že povolil chlípnému jeho chťiči a odvezl mu je do Prahy, kde je odevzdal Lorenzině Pylmanově, vdově Tomáše Margariniho, již opatřil úřad hlídače lvů a potvor v královském zvěřinci, a které říká „má nejsladší komornice“ a která jest někdy jeho milenkou a vždycky jeho kuplířkou. Jedna z ubohých obětí zemřela v šílenství, druhá zmizela v bahně velikého města bez stopy. Třetí — ta však byla mojí nevěstou, Filipe Langu, mně zaslíbenou ženou. Co jsi z ní učinil, neptám se — nebo co jsi mohl učiniti, každý se domyslí. Plu nedočkávané touhy a naděje letěl jsem ve dvorec otce jejího v den sňatku, ale odtamtud vyjel prý před slunce východem krytý vůz s ubohou obětí a ujížděl směrem ku Praze. Nežádám na tobě oběť tvou, neb co mi platna bídná a znoctěná, ale žádám spravedlnost a sám ji vykonám. Vás, pánové, zvů za svědky — netvor zvaný Filip Lang tuto jízbu živý neopustí. Nu, haj se, pane, císařský rado!

(Geissler mezitím nepozorován se vytratil dvířkami vedle křence.)

Lang (vztekem sotva těžce oddychuje). Padl jsem v nastraženou past lotrů — jsem ztracen — v ruce

šilencově. Pánové, chraňte muže poctivého, odměním se vám císařsky. (Malíři se odvracejí od něho.) Toť blázen a spiklý můj nepřítel! — Geisslere, otevři dvěře! — Isaku a Seligmane, běžte pro stráž!

Chanovský. Nu tak se aspoň, sketo, braň, než ti černou duši z těla vyženu!

Spranger. Jste, pane Langu, vinen tím, co praví tento muž?

Lang. Zpovídat se nikomu nebudu!

Spranger. Jest vinen — muž počestný k vaší obraně kordu nezvedne. (K Chanovskému.) Jednejte, pane, jak za dobré uznáte — my si myjem ruce, my vám překážeti nebudem.

Chanovský. Musím tě tedy bez obrany zabít jak psa! Čest ubohé Veroniky může jen krví tvou býti smyta! Jsi souzen, Jidáši! (Vrhá se na něho.)

Lang (se vzhopí a odhodí plášť, stojí celý v kovovém brnění a tasí dlouhý meč). Jen si nemysli, zákeřníku, že Filip Lang chodí na potulky své bez dostatečné záruky! Jen si nemyslí, že se ti podá bez boje, pět kordů bys rozstříštil, než protkneš můj háv a pod rím ještě mám drátěnou košili, sekej, chlapče, sekej!

Chanovský. Nuž tedy jménem Bohorodičky!

(Zápasí.)

Spranger (k soudruhům). Měli by jsme mu přece pomoci, právo jest při něm.

Arcimbaldo. Proti Langovi?

Saveri. Je to na pováženou!

Spranger. Musí zahynout — není mu pomoci.

Lang (v boji). Hade!

Chanovský. Bazilišku!

Lang. Štíre!

Chanovský. Babo!

Spranger. Při sám svatá panna, já se nezdržím déle! (Tasí.)

Výstup II.

(V tom otevrou se tiše dvířka vedle kredence, z nich vyjde **Geissler**, za ním **městský hejtman**, pak šest mužů stráže.)

Hejtman (vrazí mečem mezi bojující). Jménem Jeho Milosti císaře! Stáňte!

Chanovský. Jsem ztracen!

Lang. Pane hejtmane v čas vás poslal bůh, padl jsem v brlohu zákeřníků.

Hejtman. Nastavte muškety a kdo učiní krok jest synem smrti.

Lang. Zatkněte tohoto výtržníka, jenž mne, Filipa Langa, těžce urazil a o mé bezživotí usiloval — Jménem císaře tak učíňtež!

Hejtman. Stane se dle vůle vaší Milosti! Váš meč, pane!

Chanovský. Ustupuji přesile — u trůnu jeho císařské Velebnosti práva si vyžádám.

Lang. Blázne, v bílé věži snad! (K strážci.) Odveďte ho! (K hejtmanovi.) Vše jsem ochoten, pane hejtmane, na strážnici starého města pražského složití v protokol a přísahou a čestným slovem potvrditi. (Ukazuje na malíře, ironicky.) Pánové tito byli nestrannými svědky tohoto zjevného násilí, jsou známi všem a mohou, kdy vám líbo, složití svědectví. Nyní, prosím, jich nezdržujte, a přejte jim volného východu.

Hejtman. Na slovo vaše, pane komoří! (K strážci.) Jděte s inkulpátem a bedlivě ho ostříhejte.

Lang. Je to bezpochyby nějaký spiklý pikhart, pane hejtmane! Pojď, Geisslere!

(Odehází hrdě středem za nimi Isak, Seligman, stráž svázala Chanovského.)

Spranger (k Chanovskému). Já vás lituji!

Chanovský. Věřím v spravedlnost

Hejtman. Ku předu pochodem na strážnici staroměstskou! — Dobrou noc, pánové, rádím vám, byste čím dřív tím líp ohlédli se po cestě k domovu.

Arcimbaldo. Děkujem za laskavou radu!

(Hejtman a stráž s Chanovským odejdou.)

Výstup 12.

Spranger, Arcimbaldo, Saveri.

Spranger. Ten hoch se mi líbil, škoda ho!

Arcimbaldo. Je ztracen, kdo Langovi v spáry padne . . .

Saveri. Jak mu jen pomoci!

Spranger. Měl pravdu ve všem! Ten oheň, ta síla v jeho řeči a vystoupení! — Škoda, vše ztraceno! — Pojďte — pňlnoc odbíla.

Výstup 13.

(Na pavlači objeví se **David z Bruselu** vede **Rechu** zakuklenou za ruku.)

David (scházeje po stupních). To strašný dům, pánové. Žádného klidu, nejdřív serenada — pak kano-nada!

Spranger. Teď můžete již být klidným, pane!

David. Nikoliv — oka bychom nezamohouřili. Lépe bude, když odejdem.

Spranger. Jak, teď v noci? Co vám to jen napadá!

David. Dukáty bych zaplatil průvodčího. Mám zde výborného přítele, který by se nehněval, že jej v noci bouřím a rád by otevřel dům svůj pohostinný, ale jsem poprv v Praze a netrefím tam ve dne, neřku-li o půl noci.

Spranger. Kdo je to?

David. Velký rabbi Löw Bezael.

Spranger. Jak? Löw?

David. Bydlí na Široké ulici u kamenného lva. Ale kde najdu průvodce — šenkýř sotva mi v této chvíli někoho opatří.

Spranger. To je to nejmenší! My vás s radostí k domu rabbiho doprovodíme, není-li pravda, Saveri, viď, Arcimbaldo?

Saveri. Zajisté!

Arcimbaldo. Rádi a hned.

David. Jak vám děkovati, pánové! Pojď, Recho, vše jen kráse tvoji děkujem!

Spranger. Prefáte! Pochodně!

David. Těch suad netřeba.

Saveri. Jen nechte, ulice Židovského města jsou těsné a tmavé.

Spranger. Pojdte! (Ve dveřích zjeví se sluha s pochodní.) Jdi napřed, hochu, do Široké ulice na Židovské město, ke kamennému lvu, kde bydlí velký rabbi Löw Bezalel! (Stranou.) Aspoň se dozvím, kudy k němu, snad přece sázku vyhraji!

(Všichni odcházejí.)

Opona spadne.

JEDNÁNÍ II.

Scena: Sín u rabbiho Löwa Bezalela. Strop a stěny bohatými řezbami ozdobené. Na pravo velký gothický krb, na římsě jeho zlaté mísy a vásy, ramenaté svícny a šábesová lampa. Na levo stůl pokryt pergameny a knihami, folianty, globem a psacím náčiním. Asi do prostředku jeviště vystupuje Löwova alchymistická dílna, pověstná tmavá komora. V středu má těžké okované dveře, plné arabesek a ryteb, na jedné straně ovální okénko. Na dveřích jsou zasazeny čtyři velké knoflíky barvy bílé, červené, modré a zelené. U krbu leží dva kamenní lvi; lev, znak to rabbiho, jest umístěn též nade dvěma síně v levo i v pravo i nade dvěma komory. Všude přísná, spíše pochmurná nádhera. Hojnost zidlí a sedadel. Po zemi v koutech taktéž knihy a folianty.

Výstup I.

Při otevření opony stojí rabbi Löw pod oválným okénkem a volá do něho.

Löw (velký kmet vznešeného těla držení s dlouhým, bílým vousem v obleku z černého aksamitu s širokým pásem a svislými rukávy). Jechieli

Jechiel (u okna v komoře). Ano, rabbi!

Löw. Nezapomeň na mé rozkazy! Rozuměls všemu?

Jechiel. Rozuměl, rabbi!

Löw (postoupí ku stolu). Ubohá dívka! Dotkl se Jehova prstem svým srdce mého, a řekl: Löwe, synu Bezalela, vstaň a jdi a polož vůli svou jako tvrdé břevno před rozjeté kolo osudu a ono se zastaví. A stalo se. Teď musím již pokračovat v této úloze.

Výstup 2.

Z komory vyjde **Jechiel**, malý hrbáč bystré tváře v roztrhaném kaftanu.

Löw, Jechiel.

Löw. Zavři dobře dvéře komory, Jechieli!

Jechiel. Stalo se, rabbi.

Löw. Učinils vše, jak jsem rozkázal?

Jechiel. Učinil, rabbi.

Löw. Uložils dívku v teplé houně, nakapal jí do úst osvěžujícího balsamu, dal na nohy stydlé podušku a horký kámen?

Jechiel. Všecko, jak jsi nařídil, rabbi.

Löw. Co dělá ta dívka?

Jechiel. Sladce v spánku oddychuje.

Löw. Pojď blíž, Jechieli!

Jechiel (přistoupí k němu). Přeješ si?

Löw. Pohleď mi do očí!

Jechiel (učíní tak). Otče!

Löw (hraje si jeho vlasy v patrném pohnutí). Kolik let sloužíš v domě?

Jechiel. Sedm.

Löw. Viděls někdy nohu mou na cestě křivé a ústa má na cestě podvodu?

Jechiel. Nikdy, rabbi!

Löw. Viděls, že by kdy rozkazy mé nečelily k dobru?

Jechiel. Chtěls vždy jen dobro a sil jsi vždy jen lásku!

Löw. Nařizují ti mlčení, Jechieli, mlčení, které pod škraboškou zdánlivé blbosti, je ti hříčkou; poslechněš mne, hochu?

Jechiel. Jako vždycky.

Löw. Mlčení i před chotí mou?

Jechiel. I před tou.

Löw (položí mu ruku na čelo). Jdi a Jehovah buď s tebou!

Jechiel (políbí lem jeho roucha). Poslouchám. (Náhle šibalský.) Ale dovolíš, abych směl býti veselým?

Löw. Naopak, rozkazuju ti to, nebo víš, že kdo pláče a truí se v úzkosti, s tím pláči v noci i hvězdy nebeské; srdce veselé však miluje pán a má v mysli utěšené své zalíbení. Jdi, hochu!

(Jechiel odběhne do komory.)

Výstup 3.

Löw (sám). Říká se, že kdo v cizí záležitosti se míchá, skáče do vědra studené vody, které pod ním roste v moře — pravda; ale říká se též, že i pták v povětrí pozná člověka srdce tvrdého a nelaskavého. Měl jsem býti na ostudu ptactvu nebeskému? Skočil jsem raděj do vědra studené vody — toť vše! Vyplavu také ven s pomocí boha! — Jdu z návštěvy od vzácného přítele svého Keplera a vidím shon lidí na břehu Vltavském. Co se děje? — Jakás dívka skočila do řeky, z vozu ukrytého se vydrala a přehoupla skokem přes mostu zábradlí. Dav viděl tonoucí a nehýbal se. Což musil přijíti žid, aby pohnul srdcem jejich? Dal jsem čtyři dukáty převozníka pacholkům, dva jich pomahačům a nevím, proč se mi chvělo srdce při tom. Blázen, kdo před dobrým skutkem utíká! — Šťastně ji zachránili, ale co s ubohou? Kdo ji zná?

Kam s ní? A pak, zdaž vydati ji právu, nebylo by vydati ji osudu, před kterým přechala? Právo má někdy železné dásně. Vzal jsem ji k sobě. Co bude dále, nevím, ale hlas vnitřní mi dí, že dobře jsem učinil! (Zastaví se.) Ale proč to chci tajiti před svou ženou? — Zde uzel, který nerozvážu. A přece ten hlas mi káže velitelsky mlčení! — Ženám těžko mlčet, jako ptákům nezpívat. Jedno slovo je halír, mlčení dva, já mám raději dva. Však — tu přichází.

Výstup 4.

(Vejde Perl, za ní Recha, odkládají vrchní šat.)

Löw, Perl, Recha.

Löw. Nu, prohlédl si vzácný host náš synagogu a město?

Recha. Děkuji, rabbi, jak vaše choť je dobrá!

Löw (kývá hlavou). A David?

Recha. Odešel hned z rána na hrad královský za obchodními záležitostmi, vrátí se až k polednímu.

Löw. Nu, Perl, ukáž svému hostu přece domácnost. Mé folianty, by ji málo bavily, spíš tveje šperky a kmenty, šatstvo a kříšťály, přístroje a stolní

náčíní! Bůh nám poželoval a skrýváti dary jeho je tolik, jako jimi opovrhovati.

Perl (mlčí).

Recha. Paní Perl musí za domácností, rabbi, mám tolik náhledu, sama se dovedu zabaviti. — Ale abych nezapomněla, nějaký člověk, mně nějak známý, obcházel váš dům a divně si nás prohlížel.

Löw. Měl patrně nohy k chůzi a oči k dívání se, má dcero. Čisté vodě to nepřekáží, když se v ní zhlížíme.

Perl. Tvoje lhostejnost je věru víc než klidem, opatrností není!

Löw. Před člověkem čistých rukou a čistého srdce stojí vždy anděl Gabriel a zachycuje v dlaně své bláto a kal, který naň vrhají nepřátelé jeho, má drahá! Jdi jen s Rechou!

Perl. Když tak poroučíš, zda mohu jinak.

(Odechází za Rechou na pravo.)

Výstup 5.

Löw (sám). Žena prý nejvíc trpí, když miluje! Ale jho její jest sladké při tom. (Dívá se za nf.) Aj, zase již se vrací? Teď třeba býti opatrným!

Výstup 6.

Perl, Löw, Jechiel (v komoře).

Perl. Recha nedopustila, abych ji provázela, ukázala jsem jí naše zásoby. Je to žena ušlechtilá a mravů vysoce jemných.

Löw. Tobě se sotva vyrovná, má holubice!

Perl (neodpoví a skládá stolní prádlo).

Löw (popojde k okénku kuchyně). Jechieli!

Jechiel (uvnitř). Rabbi?

Löw. Vaří se?

Jechiel. Vaří a hází bílé bubliny.

Löw. Stupňů?

Jechiel. Čtyřicet.

Löw. Zahřívěj do osmdesáti!

Perl (s povzdechem odejde).

Výstup 7.

Löw (sám). Ubohá! Víím, co ji tísní, je mi jí srdečně líto, však pomoci jí nemohu. (Zamyslí se.) Sám sebe často se tážu: Nač ty mumraje, nač to tajnůstkářství — má pravda a věda zapotřebí této škrabošky? Snad přijdou doby, kdy ne — dnes ano. Což roz-

hlédnu-li se kol, nečiní věčný bůh totéž? Celá příroda jaký to velkolepý mumraj! Toť jeho škraboška, jí zahalen přivádí života a světa běh blíže stajeným jich úkolům! A jak nádherný to mumraj! Tvář nebes v kukli mlhy, v bleskném odění, v azuru čistém jak duše dítěte — jaké to střídání, za nimž se tají pravda jediná! A lidský rozum, červík — chce chápat a nemůže! Tak se děje i tobě, má Perl! — Ticho, tu opět jde.

Výstup 8.

Perl, Löw.

Perl (vzlykajíc za svou prací se ubírá).

Löw (jde za ní a položí jí vládně ruku na rameno). Perl!

Perl (pláče).

Löw. Ženo, věčné dítě! Mluv, co je ti?

Perl. Nic, můj pane!

Löw. Nic ženy jest bezdné moře. Hodím tam síť svého přezvědu, co vyvážím? Písek. — Vím, co tě trápí, ale musím státi na svém, Perl! Čtyřicet let žili jsme spolu v míru a lásce — maličkost, dětinství, hloupost a zkaleny jsou poslední dny naše, Perl!

Perl. A proč jsi tak tvrdošíjný, když je to jen dětinství, maličkost a hloupost?

Löw. Má ženo!

Perl. Ty tedy svou komoru neotevřeš?

Löw. Ne, má drahá!

Perl. Ó jak jsem nešťastná!

Löw. Jak děti s drápkami hrajem slovy štěstí a neštěstí, ženo! Ale drápky se náhle mění v balvany někdy. Dej pozor, ať tebe v hlubinu nestáhnou!

Perl. Tvá tvrdošijnost jest tím balvanem největším. Což nejsem hodna tvé důvěry? Nebyla jsem ti vždy věrnou, oddanou a trpělivou chotí? Nezasloužím tvé úcty? Nemám práva na to zvěděti, co tajíš v své komoře? Nesmím jíti s tebou cestou práce, snahy a vědy? Ty mne podceňuješ, můj pane, a to mne v hloubi duše bolí.

Löw (k sobě). Má pravdu! Ale jak dnes ji vésti do komory? Jindy bych byl povolil, kdyby byla tak naléhala — dnes, všechno vykládat znova — mohla by mít všelijaké podezření! Ne, nač dávatí zlému duchu síť zlých myšlének do ruky? (Nahlas.) Mýlíš se, Perl! Bylas vždy křídlem mé duše a rosou mého srdce, ale vše má své meze, za tyto ani ty nemůžeš!

Perl. Kapeš žluč v zbytky číše mojí a žluč na dně je horší než na povrchu, to měl hys vědět, ty, moudrý rabbi!

Löw. Tobě chybí důvěra a víra, ženo! Vzpomeň na povídku, kterou jsem ti povídal v den sňatku našeho: Chudý rabbi měl zlatý šábesový svícen, přišly zlé časy a on byl nucen prodati jej. Nechtěje však zarmoutiti ženu svou, dal dělat stejný mosazný a tu když jim bylo nejhůře, zadívala se žena jeho na tento padělaný svícen a říkala: Vida, je nám zle, ale není nejhůř, nebo máme posud dědictví otců svých, zlatý svícen šábesový. Rabbi často byl až k slzám pohnut nad tím a nechtěl rušit svatý její blud. I zemřela v něm šťastna a blažena upírajíc i v smrti oči na ten, jak myslila, zlatý svícen šábesový. Ó ženo, všechno je víra!

Perl (vzlykajíc). Tím chceš říci, že nám ženám stačí všechno, lež místo pravdy, škraboška místo tváře, sen místo skutečnosti. Však mylíš se, ty velemoudrý můj pane! Ctím, miluji a poslouchám tě co svého chotě a pána, ale v tomto neustoupím, do tvé komory se dostanu, stůj co stůj! Raněné srdce parabolami a průpovídkami talmudu nezhojíš!

(Odejde.)

Výstup 9.

Löw (sám). Má pravdu! Ale nemohu více zpět. Však i z toho mi tryská pramen naučení! I nejlepší paraboly a příklady mohou působiti opak zamýšleného účinn. Já chybil — já měl říci, víra je mnoho, ale všechno je láska, a měl jsem povolit. Nyní pykej, synu Bezalelův!

Výstup 10.

(Vstoupí David z Bruselu, jest polekán a zděšen.)

David, Löw.

Löw. Aj, tak brzy zpět, milý příteli?

David. Zlé hvězdy svítí od počátku nad mým příchodem do Prahy.

Löw. Nu?

David. Víš, že velké objednávky zlata, perli a drahokamů měl jsem pro císařskou komoru a teď, když přijdu — vše umlčeno a vyvráceno. Vypravoval jsem ti své nahodilé setkání s Filipem Langem včera. Dnes to již nese ovoce.

Löw (kývá povážlivě hlavou). Filip Lang je zlý a nebezpečný člověk.

David. Nebyl jsem ani puštěn k slyšení! Setkal jsem se v předsíni sice s dvorním klenotníkem Anselmem Loretem, který viděl mé věci a nelíčený jím vzdal obdiv, ale v tom přišel Lang, vrhl na mne zlý pohled a upřel všechny objednávky císařské; jsem zničen.

Löw. To jsem očekával. Měls mu pár smaragdův a perel buď pro něho nebo pro jeho ženu podstrčit.

David. Chtěl něco jiného, krev mi vzkypěla v žilách, že jsem mu nedal políček v nestydatou tvář.

Löw. Tys prchlý, Davide!

David. I ty bys neodolal spravedlivého hněvu vzplanutí. Přitočil se ke mně a řekl slovo jediné: Recha! Rozumíš? Za tuto cenu mohu uzavřít ten obchod. Jinak jsou mi císařské komnaty zavřeny, má cesta sem, ty výlohy, ty útraty, to strádání . . .

Löw. Tak rychle to nejde, Davide! Lang není všemohoucí. Mohu také ke dvoru. Zde na této židli seděl jednou Rudolf II., římský císař a český král! Mohu s ním mluvit.

David. Zkus to, chceš-li; ale nejsem hotov. Lang dal mi na srozuměnou, že nedám-li po dobrém, dám po zlém. Ti chlapi z krémy od věira obcházejí tvůj dům, Löwe, a přijdou sem. Zde není ochrany, musíme odsud!

Löw. Nemluviš jako moudrý obchodník! Ten něco již podnikne a zkusí a vydrží . . .

David. Což mohu?

Löw. Zůstaň. Zakročím v tvůj prospěch.

David. Při čemž ztratím ženu.

Löw. Neztratíš. V mé komoře jí nikdo nenajde.

David. V tvé komoře?

Löw. Ano, jdi a zavolej Rechu! — Dále budu já jednati v tvůj prospěch.

David (volá). Recho!

Výstup II.

Löw, David, Recha.

Recha. Můj pane!

David. Bez dlouhých výkladů poslechni ve všem rabbiho. Jde o naše jmění, ano o víc, o naši čest. Později vše ti vysvětlím. Tys moudrá a poslechněš!

Recha. S radostí!

Löw (jde ku své komoře a stiskne červený knoflík). Buďteš opatřena vším pohodlím, dceru! (Dvě komory se otevrou.) Vstup do vnitř! (Recha vstoupí, dvě se zavrou.) Tam je v bezpečí. A nyní jdu ke dvoru, doprovod mne! (Odejdou Löw a David.)

Výstup 12.

(Po chvíli otevře se komora, z ní vyjde Jechiel, v tom proti němu vystoupí paní Perl, nesouc na stříbrném tácu číš vína a kusy medových pokroutek.)

Jechiel, Perl.

Jechiel (k sobě). Toť by bylo něco na zoubek!

Perl (volá do vnitř). Recho, Recho!

Jechiel. Nenamáhejte se, paní Perl!

Perl. Což by byla opět odešla? Snad se již vrátil David?

Jechiel. Ano, David se vrátil.

Perl. Nesla jsem jí něco k zakousnutí.

Jechiel (mžourá po tom). Bylo by se škodou, kdybyste to odnášela.

Perl. Jechieli!

Jechiel (stranou). Ó rozumím — ale nemohu (Nablas). Pani Perl!

Perl (v rozpacích). I nic!

Jechiel (stranou). Mám se sám dovtipit.

Perl. Chceš to sníst a vypít?

Jechiel (stranou). Aj! — Ale budu musít mluvit, nu, nějak se vykrotím.

Perl. Nechceš?

Jechiel (běží k ní a vezme pokroutky a číš vína). Jak se můžete ptát, paní Perl? (Jí hitavě.) Takové dobré věci jedli jistě u pana Šalamouna, když ho navštívila slavná Balkis, královna s oslíma nohama (pije) a polibky její byly sotva sladší než toto víno.

Perl. Jaké to hlouposti jsi vyčetl zase z knih mistrových? Kdybys raději něco moudřejšího vypravoval.

Jechiel (stranou). Co se robí v komoře rabbiho, to bych si dal!

Perl (stranou). Ten je nechápavý, jaký je to kříž s lidmi blbými!

Jechiel (oblizuje se, stranou). Ta je zvědavá, jaká to potř s lidmi všetečnými!

(Pausa.)

Perl. Nu, jak dlouho se budeš ještě oblizovat?

Jechiel (stranou). Ta má trhání! (Nahlas). To jest důkaz, jak dobré věci dovedou vaše ruce připravovat. (Líbá jí je.)

Perl. Pochlebníku! — Ale vidíš, Jechielku, mezi námi upřímné slovo . . .

Jechiel (stranou). Nechce to z ní ven . . .

Perl. Mohl bys mi — tak jen mezi čtyřma očima říci, víš — co dělá a tají rabbi v své komoře?

Jechiel (tajuplně). Co tam dělá?

Perl. Ano!

Jechiel (náhle s blbým výrazem). Co dělá rabbi, když je tam? — Dýchá!

Perl. Jdi, blázne! Vždy na tebe tvá blbost padne, kdykoliv máš rozumně odpovídat. Po druhé ti dám zase vína a medových koláčků!

Jechiel. Rozumně! — Co jest rozumné, paní Perl? Co hraje podle naší noty, to je rozumné, co se srovnává s naším podnebíčkem a lahodí našemu jazyku.

Perl. Jdi, načichl jsi pánovými průpovídkami.

Jechiel. Jak by ne, paní Perl? Zasadte růži Saronskou v hliněný kořenáč a budou voněti po letech jeho střepy balsamickou vůní. Můj pán je vzácný ten keř, na němž kvetou vonné růže moudrosti, já jsem ten vetřelý střepe, v němž on zakotven —

Perl. A co jsem já?

Jechiel. Nu, když to chcete vědět — hlinou kolem něho.

Perl. Toť mne urážíš, Jechieli!

Jechiel. Aj? Jak jste nerozumná, paní Perl, což nesaže z hlíny neúhledné květ život a svěžest? Ctím vás velice tímto přirovnáním —

Perl. Ale, co dělá rabbi v své dílně?

Jechiel. Inu, vaše roztomilost mne nutí k hříchu. Ví bůh Abrahamův, paní Perl, tak jsem se ještě ne-

prohřešil na svém pánovi, ale kdož by vám odolati mohl!

Perl (radostně). Ty pochlebníku!

Jechiel. Rtuť zahřívána do osmdesáti stupňů změnila se v bílou páru, která zboustla v lilii, na jejímž každém lístku seděla zlatá krůpěj jako slza veliká . . .

Perl (poslouchá udiveně). A a . . .

Jechiel. Rabbi dechl na lilii, v tom trysknul ze změti šedého olova had, v jehož podobě svedla Lilitha Adama, ovinul se kol stonku lilie, a lízal zlaté ony krůpěje. Avšak dech rabbiho a slovo tajupné zapudilo hada, krůpěje stekly a zachytily se na desce křišťálové, již v ruce držel a utvořily písmena.

Perl. A ta písmena . . .

Jechiel. Přečtli jsme je s rabbim, paní Perl.

Perl. Ta pravila?

Jechiel. Blaze těm, kdož jsou srdce prostého a duše věřící, nepoznají trampot strádání; avšak zvědavci a všetečkové, lidé blázniví a prostořecí upadnou v tenata, jež sami sobě nastrojili. Alem, halem, hanochim. (Odchází.)

Perl. Jechieli! Podvodníku! Blázne!

(Je slyšet rány na vrata.)

Jechiel Odpustte, musím jít otevřít, někdo klepá!

(Odejde.)

Výstup 13.

Perl (sama). Ó já se zalkuu! Však musím vy-pátrat tajemství rabbiho. Musím! Kdyby mne to život stálo! (Zarazí se.) Což život, ale ztratit jeho úctu, jeho lásku, jeho vážnost? (Vášnivě.) Však stará se on o moji úctu, vážnost a lásku? Zub za zub, oko za oko!

Výstup 14.

(Vejde Isak, pod pažďím nese tlustý foliant za ním Jechiel.)

Perl, Isak, Jechiel.

Isak. Pozdrav bůh, paní Perl! Je rabbi doma?

Perl. Co mu chcete, Isaku?

Isak (otvírá foliant). Hle, paní Perl, krásný amsterodámský výtisk Majmonida, vzácnost veliká; rabbi si ho dávno přál pro svou knihovnu, ale byla mu cena přílišná. Dnes mohu jej dáti levněji.

Jechiel (skočí mu do řeči). Tot podivné, Isaku! Najednou můžeš dát knihu laciněji, jdi, stará šelmo! (Stranou.) Je to záminka, je tu jen na zvědách od Lauga. Však počkej!

Isak. Aj ty černý kozle! (Chytí ho za ucho.) Což ty dvě pistole, které jsi mi ondy vylákal, jdu si pro ně. V které díře tvého kaftanu zůstaly, ničemo?

Jechiel (vymkne se mu). Jaké to povídáš nesmysly? V díře nic nezůstane, byla by to divná díra, leda taková, jako má tvé svědomí.

Perl. Co tu lelkuješ, Jechieli, což nemáš nic lepšího na práci?

Jechiel (ironicky). I mám, paní Perl, v rabliho v komoře. (Stiskne jeden z knoflíkův a zmizí ve dveřích, které se s rachotem za ním zavrou.)

Výstup 15.

Isak, Perl.

Perl (zlostně). Rabbi rozmazluje kluka, je prostoreký a příliš si dovoluje.

Isak. Dáblovo to semínko, paní Perl! — A což vrátí se brzy rabbi? (Obchází pátravé kol, vše prohlíží.) Mohl bych se ho snad dočkat? Rád bych s ním mluvil.

Perl. Což myslíte, že mi rabbi řekne, kam jde aneb kdy se vrátí? Spíš ten kluk to ví než já, jeho žena.

Isak. Nu, každý máme svou nějakou chybičku, pani Perl, rabbi je velmi moudrý pán. (Obchází a zastaví se u komory.) Aj, to tedy ta jeho pověstná komora, pani Perl? Vida, vida. Nemohl bych se tam podívat, paní Perl?

Perl. Jděte, vždyť víte, že tām já nesmím.

Isak. To je chyba. Rabbi chybuje. Ale okénkem se můžem přece do vnitř podívat, to není nic zlého, podívejte se také, paní Perl.

Perl. Nic nevidíte, Isaku, vždyť je tam tma.

Isak. Jen to zkuste, oko si zvykne i v tmách.

Perl (vystoupí na špičky a podívá se do vnitř, v tom vykřikne a odstoupí zpět; zahlédla v okénku tvář (Veroniky).
Ó Bože!

Isak. Co je vám?

Perl. Což jste neviděl? (Stranou). Toť tedy jeho tajemství, skrývá tam dívky!

Isak. Já ničeho nevidím.

Perl. Tak jsem se snad mýlila, ale podívejte se ještě jednou!

Isak (vystoupí rovněž na špičky a dívá se do okénka, toto se zatmí a z něho vystoupí karikovaná hlava s dlouhýma

oslůma ušima). Aj? (Odskočí.) Podivné věci! (Hlava zmizí.)
To jste tedy viděla?

Perl (s resignací). Ano!

Isak. Nu, a což abychom zkusili ty dveře, jak jsou těžké. Těmi bych sotva hnul; aj, hle, tu jsou všelijaké knoflíky. Nač jsou, než aby se zmáčkly? Zkusíme to, co se nám může stát? Buď povolí, neb nepovolí. Když povolí, vejdem do vnitř, když ne — také nebude zrovna zle. (Stiskne jeden knoflík zazní výbuch, Isak dostane ránu, až zavravorá zpět.) Aj, bědal Aj, je po mně, je po mně! (Válí se po zemi.)

Perl. Nu tak vstaňte, snad vás to nezabilo! Jaké jsou to hloupostil

Isak. Vám se to nestalo. — Povolilo, ale jak! Ouvej, ouvej! Zmáčknete také jeden knoflík jsou tam ještě tři. (Vstane a kulhá.) Nu, nechci schromnout na celém těle. S bohem, paní Perl; kuihu nechám zde, uvnitř je na listku její cena, přijdu si zítra pro odpověď. — Ďabelský to kluk ten Jechiel, ať dá rabbi pozor, s takovými věcmi není co žertovat.

Perl. Což o to, milý Isaku! Ale bojím se horšího. —

Isak. Nu?

Perl. Rabbi často a tajně vychází z domu, napadá mi, zdali se nezapletl ve své přílišné horlivosti do věci, do kterých mu nic není.

Isak. Myslíte do šmejdů politických? — Hm, možná věc.

Perl. Rabbi tajné obsylky a cesty Jechielovi nakazuje a často do noci peníze přepočítává. Ó mám strach, co z toho pojde!

Isak. Hm, varujte ho! Jste moudrá paní a on je moudrý pán, nebudete přece proto žítí v nesváru. Však nemám času déle a ještě mně brní tělo od té rány. Majmonida zde nechtím, cena je na lístku v knize. S Bohem, paní Perl... (Stranou.) Jaké to noviny pro Langa! (Odejde.)

Výstup 16.

Perl (sama). Ne, to nemůže být, aby mne rabbi klamal. Muž takový v stáří tak ctihodném! Ale viděla jsem dobře, nechtěla jsem to jen říci před Isakem, aby nebylo pomluv. V okénku byla dívčí hlava, hlava křestanky, zlatovlasá, krásná. Ó bože, bože! Co jen s ní tam dělá? K čemu ji tam vězní?

Výstup 17.

Jechiel, Perl.

Jechiel (vyjde náhle ze dveří a vpadne jí sarkasticky do řeči). Rabbi dělá zlato, proměňuje baby v mladice

a k tomu potřebuje čerstvou svěží krev panenskou, paní Perl. Ano, tak to je a ne jinak! (Odejde.)

Perl (za ním). Ó ďáble! Já se zblázním! Však tu, hle, rabbi a s ním nějaký cizí pán, ustoupím jim z cesty. Ó bože, bože, jak jsem nešťastná! (Odejde.)

Výstup 18.

(Vejde chvatným krůkem rabbi Löw, za ním v malé vzdálenosti Bartoloměj Spranger).

Löw, Spranger.

Löw (v rozčilení, jež nadarmo přemáhá). Moudrosti! Moudrosti, kde jsou tvé prsy! Rozvahy, kde jest tvé veslo! Klíde, kde je tvá pavezá! — Ó pane, co mi vyprávíte, souhlasí se vším na vlas. Je to velice pravdě podobné, že je to ona! Ten bídník, ten padouch! — Odpusťte mému rozčilení, posaďte se, prosím, a vezměte za vděk číší vína. Hej, Perl!

Spranger. Děkuji vám, rabbi! (Rozhlíží se zvědavě kolem.) Mám na kvap se svou prosbou, (sedá) a nechci vás zdržovati v učeném a zbožném vašem zaměstnání.

Löw. Perl!

Výstup 19.

Perl, Löw, Spranger.

Löw. Má drahá, zde pan Bartoloměj Spranger, dvorní malíř Jeho císařské Milosti, má se mnou důležitě jednání. Jdi, přines víno a zařiď, bychom nebyli vyrušováni. (K Sprangerovi.) Má žena Perl.

Spranger. Odpusťte, že vás ruším v milém zátiší blahé domácnosti, paní Perl.

Perl (s povzdechem). Ach, to zátiší! (Nalévá u kredence do pohárův.) Máš zde, rabbi, foliant od Isaka, dává ho již laciněji, cenu najdeš na lístku uvnitř — chtěl čekat na tebe — ale (s výčitkou) já nevěděla, kde jsi a kdy se vrátíš, poslala jsem ho domů, přijde si zítra pro odpověď. (Podává Sprangerovi a Löwovi poháry.) Na vaše zdraví, pane!

Spranger. Na zdar vašeho domu, paní Perl!

Löw (ironicky). Na klid tvé duše, má drahá! (Pije.)

Perl (postaví poháry na stůl a mlčky odejde, Spranger se jí ukloní).

Výstup 20.

Löw, Spranger.

Löw. Dovoľte, pane, bych se ještě podíval na knihu — knihy, toť můj chléb, chléb duše mystický a svatý.

Spranger. S radostí, pane! (Rozhlíží se kolem.)

Löw (otevřel knihu). Můj Majmonides! Jaká to studnice moudrosti, duch s drápy lva a křídly orlím! (Vydá lístek z knihy.) Nyní bude můj! (Čte.) Ne, to není cena knihy, toť něco zcela jiného! (Čte z lístku.) „Poněvadž jsi, rabbi Löwe, muž bohobojný, varuji tě, bys na pozoru se měl před Filipem Langem, bys vyprázdnil svou tmavou komoru a zakopal její poklady — a to co nejdříve, nebo Filip Lang tě navštíví dnes o druhé hodině.“ — Aj, poctivý Isak dvojí hraje hru — já se nebojím, ruce mé i srdce jsou čisty, ať přijde Filip Lang nebo kdokoliv. (Zavře knihu.) A nyní dovoľte, pane, bychom přikročili k vaší záležitosti.

Spranger. Vyprávěl jsem vám vše, co se sběhlo včera v krémě „U tří per“ na Uhelném trhu; Lang pokrytecky odchodu našemu z krčmy nebránil — ale běda, kdo mu věří. Arcimbald a Saveri opustili již Prahu ze strachu před jeho špehy a noblsedy. Udává

nás všechny pro utržení na cti, násilnictví a spojenství se šíleným tím skutkem ubohého Chanovského.

Löw (křívaje hlavou). A proč medle vy jste také z Prahy neujel?

Spranger. Dojal mne osud tohoto mladíka hluboce. Mám ve dvorních kruzích lečjaké spojení. Ale co je císař churav, jsem zřídka k němu volán; nad to jít ke dvoru, bylo by vbéhnout v síť Langovy! Vzpomněl jsem v té tísní na vás, jste přítel Keplerův a císař vás jistě chová v dobré paměti.

Löw. Ale Filip Lang v nejhorší . . .

Spranger. Jste muž šlechetný, schopný každé obeti, ochotný a úslužný. Vy najdete cestu ku dvoru, vy nepřipustíte, aby se říkalo, že někdo odešel od rabbiho Löwa oslyšen.

Löw. Divná shoda událostí! Je to jistě ona dívka, není v tom pochyby! Ona měla tedy Langovi v spáry padnout! — Ale vidíte, pane, já byl ráno u dvora a zasazoval jsem se vši silou o slyšení u Jeho Milosti — ale nešlo to.

Spranger. Hleďte, bylo by škoda toho mladíka i té dívky. Buďte soucivním a milosrdným!

Löw. Což o to, neznáte rabbiho Löwa, pane, ale jak, jak . . .

Spranger. Nový důkaz ničemnosti Langovy máte v rukou. A pak, sám bych zakročil a vás bych neobtěžoval, ale musím, jak vidíte, z Prahy. Ne snad že bych se bál Langa — ale není mně příjemné tahání se soudy, výslechy a vše, co s tím obyčejně souvisí! Ujměte se toho mladíka, jehož vám co nejlépe doporučuji.

Löw (v myšlénkách). Soucit je olej olivový na rány srdce a milosrdí je mléko života. Podniknu něco, stůj co stůj, podniknu . . .

Spranger (pohnutě). Ó jak jste dobrý! (Stranou.) Teď musím odejít a komoru jsem přece neviděl.

(V tom zazní rány na vrata.)

Löw (zvedne hlavu a podívá se na hodiny). Dvě. — To je Filip Lang!

Spranger (vyskočí udiven). Běda, mě zde zastati nesmí . . . (Rány se opakují.) Kudy uniknu?

Löw. Je pozdě, není vyváznutí pane Sprangere.

Spranger. Jde jistě se svými trabanty a zatkne mne, já tasil včera meč na pomoc Chanovskému. Ó na to on nezapomene!

(Rány neustávají.)

Löw. Máte pravdu. Odsud nemůžete — ale on vás neuvidí.

Spranger. Což mne uděláte neviditelným?

Löw. Skoro. (Jde ke komoře stiskne modrý knoflík, dvéře se otevrou). Vstupte, pane!

Spranger. Ó, díky vám, díky! (Stranou.) Vyhráno, jsem u cíle! (Vejde do komory, dvéře se za ním zavrou.)

Löw. Mám teď ve své kleci pěkné ptáčky pohromadě!

Výstup 21.

Löw, David z Brusselu (vejde).

Löw. Což, Davide?

David (pobouřen). Vše jest ztraceno, Löwe. — Moje cesta do Prahy byla nadarmo. U dvora jsou jako pitomí, s nikým nelze jednat a promluvit rozumně. Odjedu okamžitě.

Löw. Tys prchlý a prudký, Davide. Třeba trochu vyčkati — vše se vyrovná a vše zas bude dobře. Sečkej pár dnů v Praze, což se ti u mne nelíbí?

David. Nejsem rád obklopen špehy a zvědy. Žiji rád v bezpečí a zde se strojí léčky na mou ženu, kterou vášnivě miluji. Přiznám se ti, Löwe, jsem zárlivý jako tigr, a neznám se v tom citu, ona je mladá a krásná, svůdná — já jsem již starší a je to tedy přirozené. Půjdem z Prahy, obětuji ty

peníze — půjdem, ještě dnes, hned, okamžitě. Ó, ty nevíš, jak žárlím!

Löw. Žárlivost! Na počátku byla láska jako lilie k nebi vonící oděna sněhem a světlem. Byla celá sladká a dýchala jen rozkoši. Tu přišel závistivý Azazel a nemoha vypleti ji docela ze světa — naplival aspoň na její kořínek. Ten zhořkl od té doby a jmenuje se žárlivostí. Však člověk mudrcem oslazuje si tento kořínek důvěrou a rozvahou a ty jsi moudrý muž, Davide, a rozumný, ty z Prahy nepřehneš — tvé obavy jsou klamně, nikdo o tvou Rechu neusiluje.

David (popuzen). Tys staroch, Löwe, a lásce nerozumíš, ale já zuřím. Vydej mi Rechu, pusť ji z komory a odestujem ihned.

Löw. To nemožno, Davide, aspoň teď to nemožno, počkej do večera!

David. To jest podezřelě! Nejen, že vyloučáš vše, ty máš i v neřestech těch podílu. Hanba tvým šedinám, Löwe!

Löw. Nevíš, co mluvíš, Davide, a proto ti odpouštím.

David. On mi ještě odpouští! To je znamenitě! — Ale slyšíš, já chci na tohě svou ženu. Pusť Rechu hned a okamžitě!

Löw. V té chvíli nelze.

David. Nelze? Rád bych věděl, proč! A co. yvedu ji z té zatracené komory sám!

Löw. Zatracené! — Aj, jak jsi malicherný. Davide! Kdo mne před hodinou žebronil, bych ji ukryl? Jdiž!

David. Ano, ale nyní chci odcestovat. Bez ní nemohu. Pusť ji.

Löw. Nelze.

David. Já ti porončím, pusť ji!

Löw. Nelze.

David. Proč? Udej příčinu — jinak mohu si mysliti to nejhorší!

Löw. Co si můžeš mysliti? A nač ti třeba důvodů? Bůh leccos ve světě dělá a člověk nezná také důvodů.

David. Což ty jsi bohem? Jak jsi směšný, rabbi!

Löw. Směšný nebo ne, to nerozhoduje. Mlč a jdi po svém. Počkej a budeš mi žehnat.

David. Hádat se s tebou nebudu. Ale ženu svou vysvobodím.

Löw. Zkus to!

David (obchází [kol komory, v tom uzří v okénku tvář Sprangera). Ó, hauba ti, rabbi! Hanba!

Löw. Co šlíš?

David. Jen dělej nevinného a stav se svatým! Fi na tvé šediny! — Tam v okně zrel jsem tvář muže, mám dobrý zrak, tam jsem zahlíd tvář gojima, tvář jednoho z těch malířů, jenž dělali mé ženě zastaveníčko. Jsi s nimi srozuměn, ó, rabbi! — Já bídný, já darebný! (Trhá si vlas a vous i šat.)

Löw. Vášně! Rozmary! — Davide, měj rozum a náhled! Byls přece jiný před lety! Vzpamatuj se!

David. Co jiný? Co rozum a náhled! Chci svou ženu. — Či neupřeš, že tam, ve tvé komoře, za jedněmi dveřmi je s ní muž?

Löw. Za jedněmi dveřmi — ano, s ní není. Věřís přec mému slovu?

David. A proč ji tedy nepustíš? Chci, abys otevřel, chci odcestovat!

Löw. Dítě také chce nůž a matka ví, že se jím jistě pořezá.

David. Nech prâpovídek a otevři!

Výstup 22.

(Vejde chvatně Perl.)

Perl, Löw, David.

Perl. Ano, otevři rabbi!

David. Ano, otevři!

Löw. Což jste se spikli proti mně? Zvědavost tvoje, ó ženo a šílenost jeho jsou zbraně malicherné a přec nebezpečné. Kam jste dali rozum? — Či nejsem já rabbi Löw Bezalel? — Co chcete ode mne?

Perl. Otevři!

David. Ano, otevři! Či mi upřeš, že jsem neviděl v okně zde hlavu muže?

Perl. A upřeš mně, že jsem neviděla v témž okně hlavu dívky?

Löw. Aj, i ty, Perl? (Směje se). Hle, i zimní slunce ještě pálí?

Perl. A ty se směješ bolesti mé a mukám mým? — Ano, žárlím, pane můj, poněvadž tě miluji. Kdo je ta dívka?

David. Recha!

Perl. Nikoliv! — To jest jiná, cizí tvář!

David. Tedy dvoji hřích pášeš, ó rabbi! Kde jest psáno o hrobech obilných? Hanbím se před tebou a volám síru Sodomy na tvoje šediny!

Löw. Jak dobře dělá Jehovah, že neslyší štěkot psů z hlubin země! Jak často musil by strhnout slunce s blankytu a nastrčit místo něho lidem noční čepici! — Ó, vy blázni oba! — Styďte se, ty stará a ty dětinský!

David. Proč tedy mi nechceš vydati Rechu?

Perl. A proč nechceš říci, koho tam skrýváš?

Löw. Proto že nechci. Proto že orel neodpovídá stonožce pod ním v prachu se plázcí a podešev poutníka nemluví s červem, ježž může rozšlápnout, protože vím, že dobro dělám a chci a že v tom jsem roven bohu.

David. Ty se rouháš, ó rabbi!

Löw. Nikoli já, nýbrž vy se rouháte kladouce na rozum lidský měřítko své omezenosti a blbosti. — Což musí být všecko pochopeno okamžitě? Paprsky Oriona za kolik k nám docházejí let? A přece jsou! Jděte a nechte mne, nestačíte k výši mého pohrdání!

David. Co mi tvé logické hračky a skoky! Chci svou ženu a nedáš-li mi ji, mocí jí dobužu. Ty dveře zde nejsou nedobytné.

Perl (pláče). Cos to na nás dopustil, ó Hospodine!

Löw. Dopustil! Aj, hle, celý tu opět člověk! Bůh že to na tě dopustil, bláhová? Sama jsi to přivolala. Mlýnský kámen visel na pavučině, strhlas ji a padl ti na hlavu a nyní skuhráš: Bože, cos to na mne dopustil! Takoví jste lidé, strháte obvazky ran svých a vinité pak lékaře!

David (zuřf). Kde jest sekera? Chci sekeru. vypáčím, vyvrátím vše, zapálím tvůj dům, bych měl i sebe pochovati v jeho ssutinách

Löw. Dítě! Dítě!

David. A proč tedy nechceš otevřít?

Výstup 23.

(Vejde Jechiel polekaný a udýchaný.)

Löw, David, Perl. Jechiel.

Jechiel. Mistře — rabbi!

Löw. Co jest?

Jechiel. Filip Lang s tlupou oděnců blíží se
tvému domu — mám jej vpustit?

David (s ďábelskou ironií). Lang? Ovšem že! Vždyť
si jde pro mou ženu, kterou mu rabbi tak fortelně
zašantročil! Jak jinak, hochu, nejen vpustit, ale kvítí
mu házet na cestu, svolat citeristy a pěvce, zpívati
žalmy; nejdříve ji měl pan Spranger, teď pan Filip
Lang! Ó hanba! hanba!

Löw (klidně). Ano, vpust sem pana Filipa Langa.
Ať vidí tento šilenec propast, kam se řítí. Řekni mu,
ať nechá oděnce své venku, že jich nebude zapotřebí.
že jsem mu k službám.

David. Což jsem to neřekl?

Perl. Ó bože! ó bože!

Löw. A vás prosím, byste na chvíli poodešli, až uslyšíte hluk a vádu, pak vstupte. Jdi hochu a uveď sem pana Langa! (Jechiel odejte.) Nuže! Bude to?

(David a Perl odcházejí nevrle.)

Výstup 24.

Löw (sám). V hezkou síť jsi se zapletl, starý lve! — Ale budiž, doboj ten boj! Rýti ve vlastním těle je někdy nebezpečné, ale zdravé. — Aj, tu on!

(Vejde Filip Lang.)

Výstup 25.

Lang, Löw.

Löw (jde mu vstříc). Vítám tě jménem božím, pane císařský rado! (Nabízí mu křeslo.)

Lang. Děkuju Ti, rabbi! (sedá.)

Löw. Čím ti může sloužiti sluha pokorný?

Lang. Mám za to, rabbi Löwe, že jsi rozumův muž, a že brzy pochopíš, oč jde. Chci zprvu mluvit co přítel tvůj — kdybys nechtěl rozumět, byl bych nucen sáhnouti k prostředkům jiným, mám lid svůj s sebou!

Löw. Děkuji ti za upřímnost a rovnou ti hodlám spláceti mincí.

Lang. Budu mluvit krátce. Víš, že po smrti Mardocheje Maisla propadlo jeho jmění fisku císařskému; já však vím, že Frometta, žena jeho, k tobě ukryla nejlepší jeho část na zlatě, šperkách a úpisech dlužních. To je okrádání komory císařské, rabbi, a ty jako muž poctivý vrátíš ten zbytek.

Löw. Zbožněný Mardochej Maisl odkázal jistou část záduší židovskému — tu spravuji; uhrazují se z ní pohřby chudých židů. O jiném jmění, jak bůh nade mnou, nevím!

Lang. Marně se kroutíš, rabbi. Jméni Maislovo ať je kdekoliv, propadlo císařské komoře.

Löw. Velký to čin, nepochopitelné to bezpráví v našem století! Ubohý Maisl! Co mu platny výsady císařů! Nic! Jeho žena i děti okradeny!

Lang. Jazyk za zuby, žide! Mluv opatrněji o císařských úřadech a jich výkonech.

Löw. Velký Rudolf neví o tom, co páše malý Filip.

Lang. Ty mne dráždíš, žide! Neměl bych ani s tebou mluvit o tom, ale budiž, nutíš mne sám. Privileje, o kterých nestoudně hovoříš, byla již dávno z paměti a zápisků zeměpanských jakož „male nar-

rata“ vyloučena a jure devolutionis vytrhána. A nyní, ať dospějem ke konci, otevři svou komoru bez váhání a vysyp zbytek pokladu Maislova.

Löw. Jaké svědomí obohacovati fiskus císařský jměním ubohých, mrtvých židů, ustanoveným k jich pohřbu! Což se nebojíš, pane Langu, že nahé ty oběti bez rakve a rubáše, bez modlitby a žehnání obklopily by jednou tvoje smrtelné lože žádajíce na tobě klid, o který bys je oloupil? Hrůza mne probíhá při té myšlénce!

Lang. Darmo se vytáčíš! Tam v tvé komoře jsou dobře okované truhly a v nich dobře uložené jmění Mardocheje odcizené po jeho smrti paní Fromettou. Otevři, zůstane vše mezi námi a budem přátely (tíše), já potřebuji peněz, rabbi, nutně, co nejdřív. Dovedu ti býti i vděčen.

Löw. Vděčnost lidská — jaká to bublina kouzelných barev, než se nám dostane za podíl a jaký to oblázek pod podušku naši potom! Ne, pane Langu, nade vše právo a spravedlnost — jmění Maislovo nevydám.

Lang. Tedy se přiznáváš, že je máš?

Löw. Ano, lež nepřekročila prah rtů mých od narození, mám v komoře své 30.000 tolarů stříbrných, základní jmění Mardocheje Maisla vzrostlé úroky od

sedmi roků co zemřel, určené k tomu, aby bylo fondem pohřebním pro chudé židy. Víc nemám, na thoru to přísahám na bibli i na talmud.

Lang. Do pekel s bibli, talmudem i thorou. Dej sem peníze, žide! Dáš, nebo ne?

Löw. Nedám!

Lang. Nutíš mne k nejhoršímu! (Hvizdne). Staniž se! Užiji násili.

Löw. Audělé boží jsou se mřou!

Výstup 26.

(Na znamení Langovo přikvapí David a Perl z jedné, Isak a Seligman s šesti zbrojnoši z druhé strany, za nimi Křištof Geissler.)

Perl, David, Lang, Löw, Geissler, Isak a Seligman.

Lang. Otevři komoru! Jménem císaře!

Löw. Jménem boha všemohoucího dost se napáše hříchů a násili — proč by se nemohla páchat i taktéž jménem císaře? — Kdo ty jsi, pane Langu, ukaž mi dekret císařský!

Lang (vytahuje z kapsy listinu). Zde!

Löw (nahlíží do ní, roztrhne a hodí mu ji pod nohy). Falšovaná, pane Langu, falšovaná jako tvoje duše — pačeláný podpis i pečeť!

Lang. Pse, ty mne nutíš k nejhoršímu!

Löw. Zde v tomto křesle seděla Jeho Velebnost Rudolf II, když byl třetího dne v měsíci Adar u mne hostem. Jeho vznešený stín vznáší se tu posud přede mnou. Zde v této jizbě se narodily a umřely moje děti, zde sestár jsem až k poctivým šedinám v práci a klopotě — zde vznáší se všude přítomnost Jehovy nad knihami proroků a mudrců. Zde lhátí nemohu a nesmím, a proto klidně ti pravím v tvář, Filipe Langu — ten podpis i ta pečeť jsou falešny, ty nechceš obohatit říkus císařský, nýbrž sebe! Potřebuješ peněz, bys zastínil a utlumil své zločiny, jenž k nebi volají z proudů Vltavy a vlhkých stínů bílé věže!

Lang. Zadrž, utrhačný jazyku!

Perl. Löwe, rabbi! Co počínáš!

Löw. Stojím na prahu hrobu svého, ženo, a musím vyznávat pravdu. Tři spikli jste se proti mně, vlastní žena, přítel dávný i starý můj sok. Však silná je duše má vírou a nezachvěje se!

Lang (k stráží). Vypačte dvěře jeho komory, zasaďte halabardy do veřejí a vyvratte je! Rabbi Löw Bezalel vzdoroval rozkazu císařskému a jest váš vězeň!

Löw. Rabbi Löw Bezalel poslouchá rozkazu svého svědomí a bude i v poutech svobodný!

Lang. Vypačte dveře! Vyplňte mé rozkazy! (Zbrojnoši namáhají se vniknouti do komory, lomcují a třesou jimi.)

Perl. Ó běda! Běda!

Löw (postoupí daleko v popředí, roztáhne ruce k nebi a mluví hlasem velikým, který roste v nadšení víc a více). Postavils mne, Jehovo, jako skálu ku dveřím zákona svého a vnořils mne jako kotvu pevnou v moře života, abych nezoufal, ale ostříhal vždycky zákon tvůj a lid tvůj miloval! Světlo lásky rozžal jsi v hrudi mé a nedáš, bych chodil před svými nepřátely v zahánění, by plyvali na můj vous a řekli, byl oklamán ve svém doufání a v bohu mém! Ve zlé chvíli k tobě volám, na perutěch modlitby letím, řekou slzí k tobě se plavím, proudem vzdechů tě dosahuji! Cherubim sklánějí svá křídla před mou modlitbou a já slyším jak letí vzduchem tepot tisícerych křídel, jak duní vesmírem tvých obrněných jezdců hřímání! (Klesne bez dechu na kolena). Tys mne nesklamal a duše má tě velebí do skonání!

Výstup 27.

(Vrazí Jechiel bez dechu. Predešli.)

Jechiel. Ó rabbi, rabbi, celá Široká ulice je plna vojska císařského, houf lidu klestí si cestu k domu našemu — zde jsou!

Löw (na kolenou). Já je slyšel a volám Hossanah!
Lang (convá udiven). Co se děje — Isaku, Selig-
 mane, proč jste nezůstali na stráži?

Výstup 28.

(Vejde Oldřich Desiderius Pruskovský, za ním řada zbroj-
 nošů s napjatými musketami. — Předěší.)

Pruskovský (rozhlédne se kolem, pak podá Langovi list).
 Zde císařský rozkaz na tvé bezprodlené zatknutí
 pane Langu! Tvůj kord!

Lang. Mne zatknout? — To omyl, toho nestrpím,
 to pomstím.

Pruskovský (ukazuje na list). Zde pečet a podpis
 císařův. Tvůj čistý spojenec Křištof Geissler jakož
 i celý tvůj dvůr náhončích propadli rovněž soudu
 hrdelnímu. Zde je shledáváme z části pohromadě.
 Zatkuňte je! (Stráž obklopuje Langa i Geisslera.)

Lang. Však se to vysvětlí — (odevzdá kord) co
 nejdřív vysvětlí —

Pruskovský. Ano, v Bílé věži. Spoustejte a od-
 veďte je! — Rabbi Löwe, zítra přijdem na komisi,
 nebo zlé obžaloby pan Lang na tebe uchystal.

Löw. Ó přijďte, přijďte, spravedlivý vždycky z vítězí! (Langa odvádějí). A nyní (vesele) komoru svou přece vám neotevru, dnes ji neotevru! — Což nejsem ptáků svých dobrým ptáčníkem?

(Perl, David a Jechiel v úžasu za Langem se dívají, řabbi vesele si ruce mne.)

Opona padá.

JEDNÁNÍ III.

(Scéna jako v jednání druhém.)

Výstup I.

(Jechiel otevře dvě tmavé komory, vystrčí z nich hlavu a opatrně kol se rozhlíží; když vidí, že tu nikoho, zmizí v komoře, za chvíli vyjde ven vynášeje talíře se zbytky jídel, poháry a konvici s vínem. Postaví vše na stůl.)

Jechiel. Dobře našim hostům chutnalo! (Vybírá zbytky a rychle pojídá). Jen ta cizí panenka mnoho tomu neudělala a jí děkuji za ty zbytečky. — Ale umí se rabbi starat o své hosti. (Jí). Takhle kdyby mne chtěl zavít na nějaký čas do své komory! — Ta panenka ani skoro vína nepila — je hodná za to, zbylo mi víc. (Pije). Dal jim rabbi dobré víno, to nejlepší ze svého sklepa! — A jak byla uplakána, co jest jí asi chudince? — Za to ale pan Spranger, ten jed a pil! (S komickým posuňkem) — Nu, ona paní Recha, také

nič nezanedbala a nebála se ani za mák. Jechieli, pravila ke mně, to byl včera rámus, co pak je masopust? Ba je, paní Recho, odpověděl jsem, pan Lang hrál si na poctivce, nosil masku šlechtuého rytíře — byl včera náhodou demaskován! Po svém muži se ani nezeptala! — (Podívá se do kulisy). Ale člověk se ani klidně najíst nemůže: tu paní Perl, vypadá chudák jako zlé svědomí, tam pan David vypadá jako dlouhý den — hajdy odsud, ještě bych mohl utřít něco nemilého. (Sebere talíře a láhve a odběhne.)

Výstup 2.

(Z jedné strany Perl, z druhé David.)

Perl. Dobré jitro, mistře Davide!

David. Dobré jitro, paní Perl. — Rabbi juž odešel?

Perl. Což mne se ptáte, co nejsem já ta poslední? Což já vím? — Ó ta dnešní noc, nezapomenu jí do smrti.

David. Rabbi zuřil? Není-li pravda? .

Perl. Ó, toho neznáte! Dlouho do noci modlil se nahlas a zpíval žalmy, chodil po pokoji a z knih starých cosi předříkával. Byl veselý a nadšený, ani

oka nezamhouřil, po dvanácté rozsvítil všechny lampy v domě, i svícen šábesový, a stále volal: Raduj se Perl se mnou, neboť bůh nedal mne zahanbiti, nevydal mě v posměch nepřítelům mým, hossanah i alleluja! — Pak zase odešel do své komory, odkud zazníval cinkot peněz, jako když je někdo přepočítává, pak bylo slyšeti zavírání truhel, pak vyšel, oči mu zářily a volal: Příteli Mardocheji, můžeš odpočívat v pokoji, odkazu tvého nedotkne se ruka zločinná a bratří tvoji budou, i ti nejchudší, klidně dle obřadů pohřbeni v zemi posvěcené!

David. A nemluvila jste s ním?

Perl. Což myslíte, že mne k slovu pustil? — Což jsem já pro něho? Což moje slzy? K ránu klesl na židli, sklonil hlavu na Majmonida zde na stole a dřímal asi tři hodiny. O svítání byl na nohách, šel do komory, vzal nejlepší svůj šat a hlasně prozpěvuje odešel. Kam — nevím.

David. Mohl by nám to říci Jechiel.

Perl. Jděte mi s tím klukem. Jest blbý jen když chce. Musí z domu, jak tato událost dospěje ke konci, má mne za blázná, mne, paní domů. Ani mluvit s ním nechci víc.

David. A komoru nám rabbi neotevře?

Perl. Až bude chtít. Špatně bych ho znala.

David. Ale já tu meškaje přicházím o čas, který je peněz vzácnější. Ne, tak to zůstatí nesmí! Kdybych i věřil, že s chotí mou nic zlého v komoře se neděje . . .

Perl. Což tam není s ní ten Spranger?

David. Ovšem, ovšem ten člověk! Jak na to pomyslí, krev se ve mně pění. Hle, tam jde Jechiel, zeptám se ho s dovolením vašim.

Výstup 3.

Perl, David, Jechiel.

David. Hej, Jechieli!

Jechiel. Poroučíte, pane Davide?

David. Kam odešel rabbi?

Jechiel. Na hrad pražský.

David. Kdy se vrátí?

Jechiel. To nevím, podle toho, jak tam pořídí.

David. Slyš, Jechieli, tys rozumný hoch. (Sundává

s prstu prsten). Hleď, vidíš ten prsten?

Jechiel. Vidím, pane.

David. Takový smaragd tak hned nenajdeš, měl jsem naň nabídky až z Konstantinopole, chtěl ho i velký chán v Asii — dám ti ten prsten, ale zbav

mne brozné nejistoty; ty máš přístup do mistrovny komory, ty víš o všem, co se tam děje.

Perl. Ale nechte ho, vezme prsten a pak vám na nos pověsí nějakou bajku, kterou vyčetl z knih rabbiho: o lilji se zlatými slzami, o červeném lvu a což já vím . . .

David. Jechielku, přidám ti jehlicí s velkou perlou a sto pistolí k tomu, když mi povíš, co tam dělá moje žena, když mi řekneš, co dělá ten prokletý Spranger — nač ty taje, nač to všecko? — Vezmi ten prsten a buď tak hodný!

Jechiel. Paní Recha má se docela dobře, spali do osmi hodin.

David. Spali, kdo spal, Hospodine!

Jechiel. No všichni spali, co pak neměli spát? Co bouříte!

David. Ale ty povídáš, že Recha spala —

Jechiel. Nu, to se rozumí, zbudil jsem ji teprv, když jsem jí snídání přines, snédla a vypila všecko, pořádný kus jelení kýty a víno — a jaké!

David (chyti ho za ruce). Chlapče, jediné slovo a jdi buď do pekel neb do nebe — spala Recha sama?

Jechiel. Vždyť by se tam ani dva nevešli.

David. Což tam není ten Spranger?

Perl. A ta cizí dívka?

Jechiel. Ne!

David (pustí ho). Ale vždyt jsem ho viděl v tomto okénku.

Perl. Já ji rovněž — a vešli jistě jedněmi dveřmi.

Jechiel. Vy také vidíte okem svým hvězdy v jednom okně nebeském a přece jsou tak daleko od sebe jako moudrost rabbiho a vaše ztřeštěnost.

(Odejde.)

Výstup 4.

Perl, David.

Perl. Což jsem vám to neřekla? Kluk je celý rabbiho, myslím, že mu dal pít nějaký kouzelný nápoj, by ho k sobě připoutal.

David. Ó, já se z toho zblázním! — A hodina míjí za hodinou a rabbi se nevrací — Ó lehkomyšlná Recho, tam jí a pije — a já se zde trápím a hynu v nejistotě a úzkostech! Prokletá hodina, kdy jsem poslechl sladkou písničku dvorního klenotníka Anselma Loreta i dvorního kamenorytce Kratzsche a odhodlal se do Prahy, prokletá ziskuchtivost a obchod, jenž mne hnaly z náručí sladkých líbánek, proklet svět a všecko! (Sedne zdrcen na zídli).

Perl. Což je vám, mistře Davide! Konečně ženu svou přece dostanete, odjedete domů a všechno se vám to bude zdátí snem; ale já, mně slunce spokojenosti a blaha nevyjde nikdy víc. Hleďte, tam přichází rabbi — pojdte mu z cesty raději! A zase jde s nějakým cizincem. V poslední době jest jindy tichý dům náš pravou zájezdní hospodou. Pojdte, mistře Davide!

David. Snad se přece něčeho dozvíme — já zůstanu.

Perl. Mne bolí pohled na rabbiho — Ó bože! bože!

David. Jděte tedy, zavolám vás v čas potřeby!

(Perl odejde plačíc.)

Výstup 5.

(Vejde Löw, za ním v patách Chanovský.)

Löw, Chanovský, David.

Löw. Zde jsme u cíle, pane Chanovský! — Vida, v čas tu jsi, Davide — můj přítel z dávných dob, pane, mistr David z Brusselu.

David (podává mu ruku). Aj, pane, vždyt jsme staří známí? Vy jste tedy na svobodě, ó jak se tomu těším a divím zároveň.

Chanovský. Dík tomuto muži šlechetnému (ukazuje na Löwa) dýši opět čistý vzduch nebes! Ó, byly to těžké chvíle v té věži, pane Davide, i mučidla na mne strojili! V plísni a vlhku ležel jsem na chladné dlažbě po celou noc lupem svého vzteku a své bolesti. K ránu, kdy měl jsem býti veden před právo útrpné, nastal v předsíni mého žaláře podivný ruch, zmatený povyk, běhání a žalárník sdělil mi na mé otázky, že všemohoucí Filip Lang byl den před tím zatknut a dnes, že bude do Bílé věži odveden. Můžete si představit můj úžas radostný! A vskutku netrvalo to dlouho, vstoupil do mé jizby pan Desiderius Pruskovský a za ním rabbi Löw zvěstující mi svobodu. Mám jen krátký čas zdržeti se v Praze, k podání potřebného vysvětlení a různých zpráv, nebo zločin Langův s Veronikou je též v řadě otázek, z nichž má se zbujník tento zodpovídati.

Löw, Ovšem, Jeho Milost ráčila panu Desideriu Pruskovskému svěřiti sestavení zvláštního soudu hrdelního a celé předběžné vyšetřování. Pan Pruskovský, dobrý můj přítel, zvolil si za soudce učené a věhlasné pány, pana Matouše Mattera z Mattersteinu, radu a sekretáře císařské kanceláře dvorní, a pana doktora Jana Ulricha Hämerle, říšského radu, primasa starého města pražského Jiřího Heidela z Rassen-

steinu a dvorního sekretáře Jana Plateise. Teď již ku šedesáti otázkám útrpným látky shledáno, bude to soud velepamátný a nevidaný.

Chanovský. Jak mohl jen padnouti ten všemohoucí Lang?

Löw. Však on dlouho se již viklal. Dozvěděl jsem se od Hieronyma Schönfelda, dveřníka jeho Milosti, který naposled přece na něho vyzrál, poslední příčiny jeho pádu. Valentin Eck i císařský rada Tenagel dlouho před tím jeho Milost na zlořády Langovy upozorňovali — ale nadarmo. Jeho Milost tak mu důvěřoval, že vše za pomluvu a mrzké na cti utrhaní měl, co o něm nechvalného kdy doslechl. Ale nedávno pohřešoval Jeho Milost vzácné astrolabium, dar zvěčnělého Tychona de Brahe, vše prohledáno, nadarmo; na to druhého dne šel Jeho Milost do komory a tu viděl na vlastní oči, jak Lang před ním odcházejce dveře nechal otevřené, jak tam vklouzl Křištof Geissler a dvě dobře zadělané bedny odtamtud pod pláštěm odnášel. Jindy chyběl tubus — pak pečítka z achatu, práce benátská; a konečně byl dopaden Filip Lang naslouchající za dveřmi, když Jeho Milost zpovědníkovi svému páteru Pistoriovi se zpovídal. Ten bídník ještě měl tu drzost a tasil na ctihodného kněze, ale prozrazen na útěk se dal a zmizel.

Císař se rozlobil a hned vydán rozkaz na Langovo zatknutí. Ale kde ho hledat — tu nejsladší jeho komornice, Jakuba Hasslera žena, vyzradila, že šel pro peníze do židovského města, ke mně! Jak byl zatknut, víte! Hrdelní soud bude tu co nevidět, má vydat svědectví dle pravdy, neb ten zlovolník nařkl mne prý ze skutků hanebných.

David. Jak, ti pánové sem přijdou? (Stranou). Konečně snad bude Recha vysvobozena. Nepovolí-li rabbi ještě teď, obrátím se k soudu.

Löw. Ještě mám dobrou zprávu pro tebe, Davide. Smluvil jsem s Anselmem Loretem, dvorním klenotníkem a smluvil jsem se s ním; máš ještě dnes přijít a hrad se svými zásobami, bude vše zakoupeno pro bírky císařské.

David. A je to možná? — Tys tedy můj přítel, rabbi?

Löw. A tys, blázinku, moh o tom pochybovat?

David. Ale Recha?

Löw (s úsměvem). To jest jiná kapitola, přáteli. Tvou trpělivostí ještě a vše bude vysvětleno. Nyní mám však prosbu k tobě: jdi pro Perl, chci aby byla přítomna, až přijdou pánové hrdelního soudu. Ubohá,

má asi hořkost v srdci svém — nu, musí sama přijít k poznání. Jdi, Davide!

David. Nu, přece jsem nejel nadarmo do Prahy!

(Odejde.)

Výstup 6.

Löw, Chanovský.

Löw. Vždycky všecko se obrátí k dobrému, pane Chanovský. Ale, což vy tu v smutku stojíte pohřížen? — Což nejste na svobodě? Neříkám to snad, abyste mně děkoval, vždyť nejsem si zásluh o vás povědom. O tom mluvte se vzácným přítelem svým, panem Sprangerem.

Chanovský. Jak — Spranger?

Löw. Ovšem, sám k vůli vám v nebezpečí se vydal a sám ohrožen, když bál se jít ke dvoru, mně o zakročení požádal. Však nyní hlavu vzhůru, mladý muži, teď, když Lang leží na těchžte vlhkých dlaždicích kde vy včera jste úpěl, buďte vesel!

Chanovský. Já vesel? — Nikdy!

Löw. Aj, co to slyším, mladý příteli! Vy zříkáte se největšího daru nebes? Kdo vesel, nehřeší, pamtujte si to! — Vydáte potřebné svědectví v při své

před soudem a vrátíte se vesel z pražského toho Babelu v útulný klid svého domova.

Chanovský. Kde mne přivítá samota a opuštěnost. Ach, rabbi, mně se nezaskvěje slunce štěstí nikdy víc!

Löw. Dětský snílku! Což nevíte, že je štěstí to, které se rychle otáčí? — Jděte! Co se vám stalo? Trochu dobrodružství ve vašem věku, toť jako rochu pepře na pokrm. Byl by život jednotvárný bez příhod rozmarných.

Chanovský. Což vám Spranger nevyprávěl o výstupu v krémě na Uhelném trhu?

Löw. Ba že vyprávěl.

Chanovský. Nu a nestačí to k zoufání, není to život ztracený?

Löw. Přiznávám se, že to věc dost mrzutá, ale nic není tak zlého, aby nebylo dobrým. Lang padl — až se dívka také objeví, kdo ji bude zdržovat?

Chanovský. Objeví — inu možná dost, že se objeví! Ale čím je mi rozškubaný květ; ó jděte, rabbi, ať se krutě se mnou žertujete!

Löw. Já? Ani mi ve snu nenapadlo, pane Chanovský

Chanovský. Jak můžete mluvit takto! Tak starý života běhů zkušený muž! Já jsem jen prostý ven-

kovan, ale věřte mi, že bych nezvedl květ z bláta potřísněný slinou kohokoliv! Dát se pozvat na zbytky sebe větší, třeba císařské hostiny, k tomu jsem, ač jen venkovský zeman, příliš hrdý. Ó ten život při dvoře! Je to jako s růží bující u cesty. Jede kol kavalkada pěkných paní a statečných rytířů. Jaká to růže, sem s ní! Každý k ní nejdřív přivoní, každý ji ohmatá, nejdřív opatrně, ale jak později! Jeden strčí ji dámě své do vlasů, neb za ňadra; jiný dostane ji od té dámy ve sladké chvílce darem a strčí si ji za knoflík, nosí ji tam celý den v znak svého triumfu, večer ji hodí v prach a bláto ulice, nebo zatím dostal již růži jinou. A věřte, kdyby šel žebrák okolo, tu pohozenou a potřísněnou nezvedne; i ten je hrdý příliš.

Löw. Soudíte přísně, milý příteli!

Chanovský. Odpusťte rabbi, neznáte život. Ponořen v moudrost dávnověkosti nerozeznáváte styky a poměry přítomnosti. Ale to vám říkám, že dívku, již líbal Filip Lang, nepolíbí nikdo víc! Nikdo, kdo není tak duševně schátralý jako on!

Löw. Jste hrdý a sluší vám to. Avšak, kdo vám řekl, že dívka je znectěna!

Chanovský. Kdo mi to řekl? Což neznám osud její sester?

Löw. To na váhu nepadá. Lang byl v poslední době vážnějšími věcmi zaměstnán, než aby se mohl věnovati milostnému dobrodružství.

Chanovský. A kdyby — Což neznáte život dvorní? — Což ten Křištof Geissler, který ji přivez do Prahy, což ta družina psodů ve zvěřinci pani Lorenziny Pylmanové, což ty harpyje Langovy — fi, jen dotknuta jest potřísněna na věky!

Löw. Lorenzina Pylmanová i žena Jakuba Hasslera byly rovněž zatknuty — dům Křištofa Geisslera byl prohledán, po vaší panně Veronice nikde stopy nebylo. Kdož ví, zda vůbec Langovy v spáry padla. Což vy víte, co se přihodilo neb mohlo zatím přihoditi? Seděl jste v bílé věži, ale svět neseděl, příteli, ni osudu běh! A pak ještě něco, mladíku. Kdyby se bylo stalo i nejhorsí, o čem pochybují, což není člověk složen z těla a duše zároveň? Což miloval jste pouze na své Veronice tu vděku plnou postavu, plné formy, růžové rtíky a vlasů zlato samému slunci ukradené? Či miloval jste zároveň její svěží, nádech panenství ovátou duši? A nemiloval-li jste tu věrnou, vám v ústret jásající duši víc než to smyslností kypící tělo — pak jste nemiloval do opravdy.

Chanovský. Toto sofisma, rabbi, mne nezmate. Růže svadlá a zdeptaná nerozkvete více.

Löw. Mladíku malé víry! Znáte báj o růži bethlemské? Jsem žid, ale ten gojim, který tu vymyslíl, byl hluboký duch a velký mudrc. Hleďte, je to růže suchá a svadlá, ale když ji v noc zrození vašeho Mesiáše postavíte do sklenice čerstvé vody, tu ona při hlaholu zvonů vánočních rozkvěte v čarovný květ a dýchá edenskými vůněmi. Mladíku, víte, co je ta čerstvá voda? Lásky a shovívání, soucit a lidskost, dobro a víra, že člověk třeba kleslý může se rovnati i stvořiteli svému! Připusťte to nejhorší a dejme tomu, že by to tak daleko bylo došlo s vaší Veronikou. Vy ji milujete, není-li pravda?

Chanovský. A vy se ptáte, což nevidíte moje zoufalství?

Löw. Výborně, pak je vyhráno, pak hlavu vzhůru, mladíku! Duše její se Lang nedotknul — a tělo, toť hrst prachu od počátku. Ze špinavé a smrduté krůpěje povstal člověk a přece nese na čele svém korunu, v které Orion jest jen mihavou jiskrou! Proto hlavu vzhůru a vesele do světa! Vždyť nevíte sám, co se stalo; počkejte a uvidíte!

Chanovský. Nevím, nevím . . . ale život můj jest zmařen, zmařen pro vždycky!

Výstup 7.

(Vystoupí Jechiel. Předěli.)

Jechiel. Páni z hrdeluiho soudu přicházejí!

Löw. Ať vejdou, jsou mi vítáni!

Výstup 8.

(Z jedné Desiderius Pruskovský se soudní assistencí, z druhé David a Perl.)

Löw, David, Perl, Chanovský a Pruskovský.

Pruskovský. Dobré jitro, rabbi!

Löw. Dík, vzácný a učený pane, za vaši laskavost.

Pruskovský. Měl jsem vás dát předvolat k soudu na hrad královský, ale Jeho Milost berouc v úvahu vaše stáří a vaše zásluhy svolil, bych vás vyslechl zde. Sedněme!

Löw (s pohledem k nebi). Bůh žehnej a opatruj jeho Milost císařskou!

(Všichni usedají.)

Pruskovský. Zlé věci na vás, milý rabbi, proslavil Filip Lang při prvním výslechu. Ale řeč utrhače nemůže škodit muži spravedlivému. Však úřad žádá v některých věcech vysvětlení a ta mu jistě neode-

přete. Pominu, že Lang se vyslovil, jako byste byl ve spojení s náhončími schytralého Khlesla, který chce arcivévodě Matyašovi k vládě pomoci, pominu i ten nesmysl do očí bijící, že Turkům jste již přes dva miliony — z jmění prý Maislova — na pomoc zaslal. O tom ani hovoru, jsouce lidé rozumní vésti nemůžeme. Ale jedno tvrdí Lang, že prý ve své komoře alchymistické bohopusté rejdy provádíte a vedle alchymii získaného zlata i zbytek jmění Mardocheje Maisla přechováváte fisku císařskému dávno propadlý. Tož vás jménem soudu prositi musím, byste otevřel svou tajnou komoru a o pravém věci stavu nás přesvědčil.

David. Teď to praskne!

Löw (vstane). S radostí, pane rado císařský. S velkou radostí, jelikož tím jednou ranou nejen dvě, nýbrž i několik much zabiji. Nejdříve osvobodím sebe z nářknutí nekalých a pak zjednám přátelům svým a domu svému mír ztracený a těžce pohřešovaný.

David. Aj, aj, proč jsi tedy dříve neotevřel?

Löw. Alchymistou nejsem. Znáám trochu kabalou, ale práce má více k přírodních věd tajům se obrací a směřuje. Zabývám se studii o světle a proto potřebuji tmavé komory. Však uvidíte, že nelhu. Jeho Milost, král Rudolf, byl v té komoře a viděl na vlastní oči mé optické pokusy. Vše jen lámání a odrazy

světla. Leč přistupme dříve k jiné otázce. Mám zbytek pokladu Mardocheje Maisla, to je pravda, ale je to posvátný odkaz muže lidumila k účelu stejně posvátnému. (Jde ke komoře a stiskne zelený knoflík). Račte vstoupit v mou komoru. (Dvěře se otevrou, všichni zvědavě dovnitř nahlížejí). Tam je truhla a v té jmění ono, 30 000 tolarů stříbrných, odkaz na pohřební fond schudlých židů. Jsou tam i knihy účtů; vše najdete v pořádku — peněz chudiny však, vím to, se nedotknete!

David. Aj — komora je prázdná!

Perl. Kam se poděla?

Löw. Prosim, vstupte a přesvědčte se o pravdivosti mých slov.

(Desid. Pruskovský vstoupí do komory.)

David. Což mou ženu pohltila země?

Perl. Učinil ji snad, rabbi, neviditelnou?

Löw (potřásá spokojené hlavou). Vzácné některé rukopisy a bohoslužebná roucha, privileje císařské dané zdejší obci naší — a pak, jak jsem řekl, odkaz Maislův — toť celé moje tajemství!

(Pruskovský vrátí se z komory, jejíž dvěře se ihned uzavrou.)

Pruskovský. Pravdu jste mluvil, milý rabbi.

Nemáme práva na halét chudiny. (K ostatním). Pojďme, pánové!

Löw. Odpusťte, vzácný a učený pane, nejsem ještě u konce s tajem své dílny, musím vás ještě zdržeti poněkud, jde o mír mého domu a chci, by jednou konec byl planým povídačkám a pověstem, které z alchymie a čarů mne viníce pokoj mi otravují a odcizují mi srdce osob milných. (Stiskne červený knoflík vešejí). Nejdříve musíme uspokojiti hirkánského, žárlivého tigra a vrátiti mu jeho sladkou holubici. — Pojď bliž, Davide, a obejmi zase svou ženu, která nyní jista před nástrahami vilného prostopášníka vrací se v náručí tvé čistá jak polní lilie!

(Dvěře se otevrou, na práhu se objeví Recha, rabbi ji dvorně podá ruku a vede ji k Davidovi.)

Recha. Můj Davide! (Letí mu vstříc.)

David (s komickým výrazem). A bylas tam sama?

Löw. Jen vstup ty nevěřící a přesvědč se vlastníma očima!

David. A mohu tam vstoupit bezpečně?

Löw. Aj, lidská povaha! Dříve chtěl rozbítí sekerou mou komoru a vedrati se tam násilím: teď, když přátelsky mu ji otevirám, váhá a bojí se. Nuž, vstup tam a ohmatej strop i dvěře a přesvědč se, že myška nemohla k tvé choti — mimo Jechiela, jenž jí dnes ráno nesl tam snídaní.

David. Toť věc opravdu podivná! (Vejde dovnitř.)

Recha. Ubohý David!

Löw. Miluje vás, paní Recho. Trochu divoce po svém způsobu, ale vše, co má být velké, musí někdy růsti přes meze lidských zvyklostí. Ej, tu se vrací.

David (Letí jí v náruč). Má Recho! Tam jsi byla dobře uschována! Děkuji ti, rabbi!

(Dvěře zapadnou.)

Löw. Vida, ještě teď díky utřím!

(Jde a stiskne modrý knoflík.)

Pruskovský. Což nejste ještě u konce, rabbi?

Löw (rozmaryně) Ó moje komora, to pravé břicho Jonášovy velryby. (Dvěře se otevrou.) Jen ven, pane Sprangere, jen ven!

Chanovský. Jak, mistr Spranger zde?

(Vystoupí Spranger.)

Spranger. Ovšem, in persona živ a zdrav, trochu síce rozlámán a zkroucen, jinak ale chlapík, jako vždy. Děkuji, rabbi — jest po nebezpečí?

Löw. Což vy nevíte? — Ale, co bláhový ptám se —

David. Lang sedí v bílé věži na místě pana Chanovského!

Spranger. Hrome, to je novina! Chauovský, příteli — (Letí mu v náručí.)

Chanovský. Dík za pomoc vaší i nabídnuté přátelství, vynasnažím se, bych hoden byl ho do smrti. (Dvěře komory se zavrou.)

Löw. Měl jste hezké sousedství, pane Sprangere
Spranger. Jaké sousedství — pec nesmrtnosti?

Löw. I toto — paní Rechu zde.

Spranger. Hrome! Že jsem to nevěděl, mohl jsem se lépe bavit.

David. Pane Sprangere!

Löw. Nu vidíš, ty tigře — ani o sobě nevěděli! A nyní poslední kouzlo. Perl přístup blíže a plivni na můj vous a odříkej se starého rabbiho, po jehož boku jsi sestarala v poctivosti!

(Stiskne bílý knoflík.)

Perl. Ó běda!

Löw. Jen také blíže, pane Chanovský, i vás se to poněkud týče! (Dvěře se otevrou, z nich vyjde Veronika) Nu, jen dále, panenke! Nebojte se, pan Filip Lang se bude učit hrát na housle v Bílé věži — kdežto vám teprv zazní pravá píseň lásky v náručí ženicha vašeho!

Chanovský. Veronika!

Löw. Ovšem, živa a zdráva, příteli! Líčka trochu ubledlá — ale prosím vás, vezměte takovou lázeň rovnýma nohama s mostu Karlova!

Pruskovský. Jak, to ona dívka, která, aby unikla osidlům násilníka, vrhla se střemhlav s mostu? Celá Praha se obdivuje jejímu hrdinství!

Löw. A kterou rabbi Löw vrací v náruč milencovu čistou a neporušenou!

Veronika. Jak vám děkovat, ó pane!

Löw. Což mně! Tam obejměte svého ženicha! Nu, pane Chanovský, co stojíte jako sloup?

Chanovský. Veroniko! Ty zde a zdráva! Smysly mi přecházejí.

Löw. Nejen zdráva, ale i neporušená.

Chanovský (s vřícítkou). A nechal jste mne tak dlouho v mukách nejistoty rabbi.

Löw. Zkoušel jsem vás — však dost jsem se namluvil do něho, panuo Veroniko, ve prospěch váš, byl jako zkamenělý. Ale promluvte mi přec, co stojíte jak vyjevení?

Veronika. Velebný rabbi! Jak děkovat mám vaší dobrotě! — A Štěpáne, jak tobě, za mnou jsi přichvátal, bys mne vyrval nebezpečí.

Chanovský. To učinil rabbi, má drahá, já tě chtěl pomstít.

Löw. To učinila ona sama, vyhoupnuvši se v osudné chvíli přes zábradlí mostu Karlova. Ctnost její rovná se její lásce. Závidím vám takovou ženu, pane Chanovský.

Perl. Ó Löwe! Což pro mne nemáš slova míru a odpuštění?

Löw. Neměl jsem slova hněvu a kyselosti — netřeba mluvit o opaku! Však dříve třeba cizí věci vyřídit než se zcela vrátíme ke krbu domácímu.

Chanovský (objímaje Veroniku). Má drahá, drahá dnše!

Pruskovský. Rekovná, hrdinská dívka!

Löw. Tu jste viděli všechna tajemství tajné a pověstné komory Löwa Bezalela. Hostila tři lidi, jenž za různými zájmy jeden o druhém nevědouce v ní se sešli. Dnes dokonala svou úlohu. Je to trochu podivínská hračka, ve všem plod naší tajemství se obklopující doby. Našel jsem to zařízení hned, když z Poznaně za rabbiho sem povolán, do tohoto domu jsem se přestěhoval. Nechtěl jsem bourati dílo předků a časem hočila se ta hračka k leččemus. Je to zcela jednoduchá věc. Vnitřek prostoru na čtyři části rozdělén, točí se na hřidelu i s podlahou a vždy podle stisknutí jednoho knoflíku, jedna část celku, samostatná a pevně ohraničená, jak jste právě viděli, se objeví. Užival jsem různé části komory k různým optickým pracím a pokusům. Jechiel si tam všelijaké hračky osnoval, je tam železný lev, který chodí a do nedávna byl tam kovový panák Golem zvaný, který

vnitřním strojem hnán, ústa otvíral a lidskou řeč nápodobil.

Spranger. Tedy pověst přece nelhala!

Löw. Vždy jest zrnko pravdy v řečech lidských, pane, divně v mumraj zahalené a zpotvořené, ale jaderko je tam vždy. Jeho Milost císař Rudolf viděl y věci a nemálo jej pobavily.

David. A okno, rabbi? Vždyť v něm vždy jiná mlava se objevila?

Löw. Jest jediné, ale jak vnitřek se otáčí vždy odpovídá jinému oddělení komory.

Spranger. A proč to tajnůstkářství, rabbi?

Löw. Proč, což vím to já? Někdy přirozená chuť oddechu a klidu donutila užiti mne této nejiné masky, jindy dobromyslný žert a konečně i bylo mi to záštitou a potřebnou hradbou.

Spranger. Jak to, rabbi?

Löw. Proti zvědavcům, příteli. Dost se kolem obcházel Isak i Seligman, ale tam byl jsem kryt před raky drzých všetečků. A pak, i věda, někdy ráda se talí v mumraj fraškovný; nebo kdož z nás, pánové, ví, jak rodí se pravda? Hříčky tyto jsou plénkami dějními a máme právo někdy i s nimi zavrhnouti božské dítě, které posud neznáme a které v nich bezpečně se tají? Ovšem někdy slupky i jádro pohltní a

tak se dělo i mně, a já zabrán v svůj vnitřní život nepozoroval jsem, jak se kupí kolem mraky pomluvy a plané řeči lidské! Dnes jsem trochu vyhojen z toho a za to vám všem děkuji!

Pruskovský. Jste nejen šlechetný a ctihodný, jste i velký muž, rabbi Löwe Bazaleli. Dovolte, bych vám stisk ruku s pocitem úcty, jakou vzdáváme největším duchům svého století! (Tiskne mu ruku.) Buďte hodně a dlouho zdrav! (K své družině.) Naše dílo, pánové, je tu dokonáno — větší a těžší nás ještě s Filipem Langem očekává! S bohem, rabbi!

Löw. Buďte s bohem, pane vznešený!

(Doprovází jej.)

(Pruskovský všem se kloní a odejde se svou družinou.)

Výstup 9.

(Sotva odejdou vejde Jechiel.)

Jechiel, Předěší.

Jechiel. Dva pánové, praví, že jsou malíři, násilím sem se dobývají.

Spranger. Až?

Löw. Ať vejdou, hochu!

(Jechiel odejde.)

Perl. Což nebude tomu konce? Což pro mne sironu a plačící nemáš jediného slova, ó rabbi!

Löw. Sečkej, má drahá. To nejlepší přichází vždy na konec. Sara čekala sedmdesát let na svého prvorozence — ale stál potom za to!

Výstup 10.

Vejdou **Arcimbaldo, Saveri a Přešeli.**

Arcimbaldo. Corpo di Bacco! To jsem si ne-domyslel, že se kdy dostanu k učenému rabbimu Löwovi!

Saveri. Odpusťte naší všetečnosti, rabbi. Máme starost o přítele Sprangerera.

Spranger. Zde jsem živ a zdrav.

Arcimbaldo. Utékli jsme z Prahy. Ale již ve Hvězdě došla nás zpráva o uvěznění Langově. Vrátili jsme se ihned. Ale po Sprangerovi nikde stopy. Měli jsme starost a báli se, že snad upadl přece ve spáry toho zuřivce. Tu vzpoměli jsme na naši sázku a chvátali jsme sem.

Löw. Sázku?

Spranger (předstoupí). Odpusťte, rabbi! Nejsem tak nezištný a velkomyslný, jak se o mně domýšlíte.

Nejen touha, pomoci přáteli, jež jsem od první chvíle vřele si zamiloval, vedla mne pod střechu vaši — nýbrž i sázka. Vešel jsem totiž se soudruhy svými v nesmyslnou a šílenou sázku, že se dopídím tajů vaší tajemné komory.

Löw. A slavně jste vyhrál! Nuže, pánové, platte! Máme svatbu zde a tu peněz potřebí!

Spranger. Ano, vyhrál jsem — ale dovoluji si celou výhru věnovati co malý dar svatební nšlechtilé hrdinské nevěstě přítele Chanovského.

Arcimbaldo. My zveme se na svatbu!

Löw.

David. } My všichni!

Recha. }

Spranger. A nyní dovolte, rabbi, bychom odešli, máte ještě jiné věci na práci, než zabavovati se našimi hloupostmi. Pojdme, přátelé!

Löw (zaostaví jim cestu). Nikoliv, zůstaňte, drazí! Ještě poslední a nejsladší mi zbývá úloha. Perl, má sívá holubice, pojd' na má ňadra a odpusť mi tu lru — zkusila jsí při tom nejvíce!

Perl (klesá před ním na kolena). Odpuštění, můj pane, odpuštění!

Löw (zvedá ji). Tam v prachu je moje místo, drahá! Hleďte, přátelé, jak zde lidské povahy v čarovném se objevily zrcadle! Jedna, ta nejhorší, hned rozlobena a nikdy nesmířena — Filip Lang, druhá hned rozlobená a také hned dobrá — náš přítel David, třetí dlouho drážděná, těžce rozlobená, ale také těžce smířená — vid', má Perl!

Perl. A ta nejlepší, ty můj paně! Je těžko vůbec tě rozlobiti — ale jsi hned jako děčko usmířen.

Löw. To snadno k vysvětlení, nerozlobím se nikdy do pravdy.

Jechiel (klekne před paní Perl). A se mnou se nesmíříte, paní Perl?

Perl. Neměla bych, ty všetečko!

(Lehce jej přes tvář uhodí.)

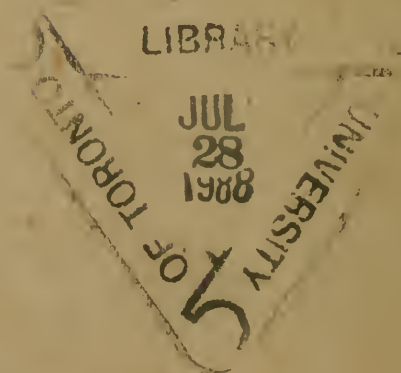
Jechiel. A chybila byste, nebo šprýmy a šašky pláznů jsou nejlepším zkušebným kamenem mudrců.

Löw. Má pravdu. Ale jedno, vy přátelé, zvlášť ty, novomanželé, si vezte naučení: Nemějte před ženami svými tajemství — to se těžko mstí a rabbi Löw bezal musil žít sedmdesát roků, by z toho vzal si ořké naučení. Muž celý patří ženě a naopak, praví 'almud — veliká, zlatá pravda. Budiž váš celý život

knihou otevřenou, kde na každé stránce může čísti
ona pravdu, a pak vám bude svítit vždycky láska, tato
nejsvětější zlatá lampa šábesová!

(Líbá Perl na čelo.)

Opona spadne.

V CIZÍCH SLUŽBÁCH.

Kus české anabase.

Vypravuje **ALOIS JIRÁSEK.**

(Počteno první Čermákovou cenou z r. 1884.)

S 33 ilustracemi od E. ZILLICHA.

Cena výtisku ve vkusně kart. deskách zl. 1.60.

Václav z Michalovic.

Báseň od

SVATOPLUKA ČECHA

v nádherné úpravě s 41 ilustracemi

ADOLFA LIEBSCHERA

Krámská cena zl. 2.20, ve skvostné vazbě zl. 3.30.

Desky pocházejí z knihařského závodu p. Špotta
a vynikají vkusem a elegancí.

Jednotlivé po 80 kr. (s pošt. zásylkou doporučenou 1 zl.).

VLNY V PROUDU.

Řada básní

od

ELIŠKY KRÁSNOHORSKÉ

10 archů skvostné úpravy

OBSAH:

Otčině české — Dědicové. — Slaná země —
našim. — Žaloha. — Pravda i krása. — Můj sor druh.
Povzbuzení. — Na hrotu meče — Lidská vůle. — Sám-
bra. — Vyznání. — Stesk. — Na starém bojišti —
duše. — Hudě. — Lumírova smrt — V stínech. — Úsvit.
Otázka. — V klílu — Zvon. — Odpočinek. — Zim-
svátek. — Vánoční pozdrav — Štěstí. — Pod imní
— Psáno v sněhu. — Na lesní stezce — Z čeho
Věk pílě. — Pohanství — V stenajícím lese — V r-
půdě. — Prostý obrázek — Hvězdy mláde — Meto-
Hvězdné jiskry — Némé hvězdy. — V moři tůň-
Hvězdný praporek. — Pisň Vltavina. — Mluva
Podnyš strážím — Kovárka. — Cestou. — Sklá-
— Moravanka. — Dcerám Taler. — Mladé české
Na české stráž. — Žertva.

Cena 50 kr. — Ve skv. vazbě 90 kr.

Objedávky na tyto knihy přijímá každé řádné knih-
kupectví aneb nakladatel.

Knihtiskárna F. Šimáčka v Praze

PG
5038
F8R33
1886
C.1
ROBA

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
